

4. Perjantaina 9 päivänä helmikuuta 1990

kello 13

			Siv.
Päiväjärjestys		Esitellään:	
Ilmoituksia		4) Hallituksen esitys n:o 242/1989 vp. talletuspankkeja koskevaksi lain-säädännöksi	73
Toinen käsittely:		5) Hallituksen esitys n:o 244/1989 vp. poronhoitolaisiksi	75
1) Ehdotukset laiksi väestönsuojelu-lain muuttamisesta	67	6) Hallituksen esitys n:o 246/1989 vp. laiksi uusjakojen tukemisesta annet-tun lain muuttamisesta	83
Hallituksen esitys n:o 23/1989 vp.		7) Hallituksen esitys n:o 247/1989 vp. laiksi henkilöstön edustuksesta yri-tysten hallinnossa	”
Lakialoite n:o 21/1989 vp.		8) Puhemiesneuvoston laatima luet-telo lepäämään jätetyistä, vuoden 1990 valtiopäivillä vireille pantavista lakiehdotuksista	89
Toivomusaloite n:o 1282/1987 vp.		(1) Ehdotus laiksi lasten päivähoi-dosta annetun lain 3 §:n 1 ja 3 momentin kumoamisesta (HE n:o 215/1987 vp.)	
Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 3/1989 vp.		(2) Ehdotus laiksi Posti- ja telelai-toksesta (HE n:o 36/1988 vp.)	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 222/1989 vp.		(3) Ehdotus laiksi kuljetusten alueelli-sesta tukemisesta annetun lain muut-tamisesta (HE n:o 147/1988 vp.)	
Ainoa käsittely:		9) Puhemiesneuvoston ehdotus erään vahvistamatta jätettyinä palaute-tun, vuoden 1990 valtiopäivillä vireille pantavan lain johdosta	90
2) Kertomus Antellin kokoelmien ja rahavarain hoidosta, käytöstä, kartut-tamisesta ja hallinnosta 1.1.1987—31.12.1988	71	Laki vesilain muuttamisesta (HE n:o 55/1989 vp.)	”
Mainittu kertomus (K n:o 7/1989 vp.) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24/1989 vp.		10) Ed. Tennilän ym. lakialoite n:o 112/1989 vp. laiksi valtiopäiväjärjestyk-sen muuttamisesta	”
Ensimmäinen käsittely:			
3) Ehdotukset laeiksi rikosoikeudel-lisista toimenpiteistä luopumista koske-vien säännösten uudistamisesta			
Hallituksen esitys n:o 79/1989 vp.			
Lakivaliokunnan mietintö n:o 17/1989 vp.			

	Siv.		Siv.
11) Ed. Tennilän ym. lakialoite n:o 113/1989 vp. laiksi jäsenäänestyksen suorittamisesta ammattiliitoissa	90	tun lain 5 §:n muuttamisesta sekä laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta (HE n:o 256/1989 vp.)	91
12) Ed. Lapiolahden ym. lakialoite n:o 114/1989 vp. laiksi vammaistukilain 2 §:n muuttamisesta	..	22) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksen johdosta laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1990 ja 1991 koskevissa työ-, virka- ja toimiehtosopimuksissa annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE n:o 257/1989 vp.)	..
13) Asetus 8 päiväältä joulukuuta 1989 työministeriön eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 35/1989 vp.)	91	23) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksestä laiksi vuodelta 1990 suoritettavasta korotuksesta vakuutetun kansaneläkevakuutusmaksuun ja työnantajan sairausvakuutusmaksuun annetun lain kumoamisesta (HE n:o 259/1989 vp.)	..
14) Asetus 15 päiväältä joulukuuta 1989 väestörekisterikeskuksen eräiden virkojen lakkauttamisesta ja perustamisesta (A n:o 36/1989 vp.)	..	..	..
15) Asetus 29 päiväältä joulukuuta 1989 valtiovarainministeriön hallinnon-alan eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 37/1989 vp.)	..	Puhetta johtaa puhemies Sorsa.	..
16) Asetus 12 päiväältä tammikuuta 1990 sosiaalihallituksen eräiden virkojen lakkauttamisesta ja perustamisesta (A n:o 39/1989 vp.)	..	..	..
17) Asetus 19 päiväältä tammikuuta 1990 valtioneuvoston kanslian eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 40/1989 vp.) .	..	Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander sekä edustajat Alho, Jokiniemi, Joutsensaari, Juhantalo, Kalliomäki, Kanerva, Kekkonen, Kietäväinen, Koistinen, Kuuskoski-Vikatmaa, Luttinen, Nieminen, Paakkinen, Pohjola, Rauramo, Rusanen, Saapunki, Saastamoinen, Stenius-Kaukonen, Tähkämaa ja Vähänäkki.	..
18) Asetus 29 päiväältä joulukuuta 1989 maan ulkomaankaupassa sovellettavista määrällisistä rajoituksista (A n:o 38/1989 vp.)	..	Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kuuskoski-Vikatmaa, Kalliomäki, Pohjola, Vähänäkki ja Rauramo.	..
19) Valtioneuvoston päätös 21 päiväältä joulukuuta 1989 kananmunien haudontojen rajoittamisesta (VNP n:o 6/1989 vp.)	..	..	..
20) Valtioneuvoston päätös 28 päiväältä joulukuuta 1989 viljan ja viljatuotteiden maahantuonnista sekä maastaviennistä (VNP n:o 7/1989 vp.)	..	Ilmoitusasiat:	..
Pöydällepanoa varten esitellään:	..	Lomanpyynnöt	..
21) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta laiksi vuodelta 1990 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista anne-	..	Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Joutsensaari, virkatehtävän takia ed. Björklund sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Hetemäki-Olander, Jokiniemi, Juhantalo, Kietäväinen, Kuuskoski-Vikatmaa, Luttinen, Paakkinen, Rusanen, Saapunki, Saastamoinen, Stenius-Kaukonen ja Tähkämaa.	..

Edustajaryhmien istumajärjestys

Puhemies: Ed. U. Leppänen on ilmoittanut eduskunnan puhemiehelle, että Vapaiden demokraattien eduskuntaryhmä on muuttunut 5 päivänä helmikuuta 1990 Liberaalisen kansanpuolueen eduskuntaryhmäksi. Tämän johdosta kansliatoimikunta, jonka on työjärjestyksen mukaan tehtävä ehdotus edustajaryhmien keskinäisestä istumajärjestyksestä täysistuntosalissa, ehdottaa, että Liberaalisen kansanpuolueen eduskuntaryhmälle varataan paikka Suomen keskustan ja Vihreiden eduskuntaryhmien väliin Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmän taakse eli Vapaiden demokraattien eduskuntaryhmällä olleelle paikalle.

Kansliatoimikunnan ehdotus hyväksytään.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 634, 644, 645, 654, 657, 658 ja 660, kaikki viime valtiopäiviltä. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Valiokuntien jäsenet

Puhemies: Ilmoitetaan, että valiokunta-paikkojen järjestelyä varten pyytävät ed. Pystynen vapautusta ulkoasiainvaliokunnan jäsenyydestä ja ed. Zyskowicz pankkivaliokunnan varajäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

Puhemies: Ilmoitetaan, että ulkoasiainvaliokunnan ja pankkivaliokunnan täydennysvaalit toimitetaan ensi tiistaina kuluvan helmikuun 13 päivänä pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään mainittuna tiistaina kello 11.

Ed. Pulliaisen ym. välikysymys metsien terveydentilan parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eilisessä istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantuun ed. Pulliaisen ym. välikysymykseen n:o 1 metsien terveydentilan parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä ovat sen allekirjoittajien lisäksi yhtyneet edustajat Virolainen, Väyrynen, Mattila, Maijala, Tenhiälä, Kankaanniemi, Kemppainen, Ikonen ja Anttila.

Kun välikysymykseen näin ollen on liittynyt 60 edustajaa, tulen valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti antamaan välikysymyksen tiedoksi asianomaiselle valtioneuvoston jäsenelle.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi väestönsuojelulain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 23/1989 vp.

Lakialoite n:o 21/1989 vp.

Toivomusaloite n:o 1282/1987 vp.

Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 3/1989 vp.

Suuren valiokunnan mietintö n:o 222/1989 vp.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 222/1989 vp. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Uitto: Herra puhemies! Laki väestönsuojelulain muuttamisesta oli ensimmäisessä käsittelyssä jo joulukuun 5 päivänä, ja silloin totesin tässä käsittelyssä, että lakiesitys on tarpeeton ja suorastaan haitallinen, koska se toteutuessaan tulee nostamaan asu-

miskustannuksia, jo ennestään korkeita. Asiantuntijat totesivat, että kun tämän lain mukaan mm. rivitaloasuntoihin pitää rakentaa väestönsuojia, tulee se maksamaan asuntoa kohti noin 30 000—40 000 markkaa. Tämän lisäksi väestönsuojan rakentaminen tulee aiheuttamaan monia muitakin ongelmia yhteiskunnassa. Useissa asiantuntijalausunnoissa oli selkeät kannanotot tähän suuntaan.

Kun eilen käsiteltiin nk. keppilakien korjaamista, niin siinä yhteydessä erityisesti sosialidemokraattiset edustajat kiivailivat sen puolesta, että SAK ei ollut taipunut kaikkiin niihin ehdotuksiin, mitä hallitus esitti, joten tästä johtuen nyt haluankin korostaa, että mm. SAK:n kannanotto väestönsuojien rakentamisesta on hyvin kielteinen. He toteavat asiantuntijalausunnossaan, että tätä lakia ei tulisi hyväksyä, vaan se tulisi palauttaa takaisin hallituksen käsiteltäväksi. He toteavat edelleen, että nämä asumiskustannusarviot, mitkä tulevat nousemaan väestönsuojien rakentamisesta johtuen, ovat tässä lakiesityksessä alimitoitettut. Edelleen he ovat sitä mieltä SAK:ssa, että väestönsuojelullinen merkitys on hyvin kyseenalainen. Jo joulukuussa totesin heidän lausunnostaan sen, että väestönsuojat tältä pohjalta eivät tule olemaan asianmukaisia. Ne tulevat olemaan ilmastoinniltaan ja muutenkin hygienialtaan hyvin kyseenalaisia. On selvä asia, että niissä ei voida hyvin pitkiä aikoja viettää, mikäli sellainen pakko joskus tulisi.

Edelleen joulukuussa totesin, että kaiken kaikkiaan 21 kansalaisjärjestöä vastustaa tämän lain toteutumista. Ne siis lähtevät siitä, että pientaloihin ei ole tarpeen rakentaa väestönsuojia. Tulkoon todetuksi, että mm. Helsingin kaupparakeakoulun ylioppilaskunta ja Helsingin yliopiston ylioppilaskunta ovat tätä mieltä samoin kuin monet poliittiset järjestötkin. Esimerkiksi kokoomuksen opiskelijain liitto Tuhatkunta on sitä mieltä, samoin Lääkärien Sosiaalinen vastuu, Nuoren Keskustan Liitto, siis Suomen keskustaa lähellä oleva järjestö, sekä Sosialidemokraattiset Naiset ja Sosialidemokraattisen Nuorison Keskusliitto, SNK. Ne ovat kaikki kannanotoissaan lähteneet siitä, että lakiesitys on tarpeeton ja se tulisi hylätä. Erityisesti haluan tässä yhteydessä tuoda esiin Sosialidemokraattisten Naisten kirjelmän, jonka he ovat julkaisseet 22.5.1989. He toteavat kir-

jelmässään mm. seuraavaa: ”Varustaudummeko ydinvoimalaonnettomuuteen, jota samanaikaisesti pidetään mahdottomana, kun yritysmaailma joutuisi kantamaan siitä taloudellisen vastuun. Miksi Suomi tarvitsee väestönsuojia, kun Yhdysvallat, Ranska ja Länsi-Saksa eivät pidä niitä mielekkäinä?” Tämä on minusta aivan aiheellinen kysymys. Miksi Suomeen pitäisi rakentaa väestönsuojia ja tätä kautta aiheuttaa kohtuutonta asumiskustannusten lisääntymistä.

Lopuksi totean, että Sosialidemokraattiset Naiset vaativat, että lakiesitys hylättäisiin. Tässä istunnossa, jossa kyseessä on toinen käsittely, hylkäämistä ei voida esittää, mutta toivoisin, että kun viikon kuluttua lakiesitys tulee kolmanteen käsittelyyn, sosialidemokraattiset edustajat ottaisivat huomioon naisjärjestönsä virallisen kannan asiaan.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämän lain aiheuttama rakennuskustannusten nousu on asiantuntijoiden antaman tiedon mukaan vain 1,2 prosenttia, joten sillä ei ole suurta merkitystä. Tämä lakihan turvaa rauhan aikana tapahtuvien onnettomuuksien aiheuttamia vaaroja vastaan. Jokaisella suomalaisella pitäisi olla mahdollisuus turvautua niin kaasusäteily- kuin muitakin vaaroja vastaan, niin kuin muuallakin. Me valiokuntana kävimme mm. Sveitsissä tutustumassa väestönsuojeluun, ja viittaan siihen tietoon, minkä saimme Sveitsistä. Suomi on paljon jäljessä tästä tasosta.

Ed. Uitto (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ala-Harjalle toteaisin, että Sveitsi ja Suomi ovat eri maat. Meillä on erilaiset olosuhteet. Haluaisin kysyä teiltä, ed. Ala-Harja: Minkälainen onnettomuus olisi kyseessä, jos tarvitsisi mennä väestönsuojaan? Jos esimerkiksi ydinvoimalaonnettomuus tapahtuu, niin ei väestönsuoja auta. Monet asiantuntijat sanovat, että siinä tapauksessa pitäisi tulla kyseeseen evakuointi. Ei voida ajatella, että jouduttaisiin kuukausikaupalla olemaan, mikäli vakava ydinvoimalaonnettomuus tapahtuu, väestönsuojissa. Siinä mielessä ne ovat tarpeettomia. Samoin on monissa muissa onnettomuuksissa, esim. kaasuvuodoissa. Kyllä evakuointi on selvin, nopein ja tarkoituksenmukaisin ratkaisu.

Ed. Joenpalo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sosialidemokraattisten Naisten viesti on kantautunut aika monen sosialidemokraattisen kansanedustajan korviin. Uskon, että kun lakia kolmannessa käsittelyssä käsitellään, niin monet meistä tulevat ehkä käyttäytymään toisin kuin lakikäsittelyn tässä vaiheessa on menetelty. Tulen perustelemaan kolmannen käsittelyn yhteydessä omaa menettelytapaaani huolellisemmin kuin nyt. Tein sen jo kertaalleen ensimmäisessä käsittelyssä.

Kun hallituksen esityksen perusteluita lukee, niin tulee mieleen, että eräs kaikkein kevein väestönsuojamuoto on hallitukselta unohtunut, ja se on armeijan kenttäpomppamalli 65. Sen vetämällä harteilleen, kyyristymällä kiven taakse ja krapsutteleamalla atomipölyt pois harteilta, saa parhaan suojan ja todella keveän suojan. Tällainen pitäisi kaikille kansalaisille järjestää.

Ed. Laine: Herra puhemies! Kuten ed. Ala-Harja korosti, on välttämätöntä antaa ihmisille suojaa katastrofeja vastaan. Olen kyllä tässä suhteessa hänen kanssaan samaa mieltä: ihmiset pitää suojata sodilta ja katastrofeilta. Mutta, ed. Ala-Harja, se lakiesitys, joka nyt on käsittelyssä, ei tätä suojaa anna. Silloin tarvitaan kokonaan toisenlaisia ratkaisuja. Vaikka eräät asiantuntijat olivat hallituksen esityksen kannalla, niin varsin monet asiantuntijat puhuivat juuri samaan suuntaan kuin esimerkiksi ed. Uitto äsken puheenvuorossaan. Mielestäni ei myöskään pidä aliarvioida niiden rakennuskustannusten määrää, jotka tämän lain toteutumisen kautta ovat kasvamassa. Vaikka ne eivät ole kovin suurilukuiset, niin ne joka tapauksessa tulisivat nostamaan mm. asumiskustannuksia.

Ei näin ollen ole ihme, että niin monet kansalaisjärjestöt ovat tätä hallituksen esitystä vastustaneet, ja toivon myös lujasti, että kun asia on kolmannessa, ratkaisevassa käsittelyssä, eduskunnassa olisi runsaasti voimaa hylkäämässä tämän hallituksen lakiesityksen. Itse olen, kuten vastalauseesta ilmenee, lain hylkäämisen kannalla, ja samoin devan eduskuntaryhmä vastustaa lain hyväksymistä.

Ed. Holvitie: Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni ei ollut puuttua keskusteluun vielä

lain toisessa käsittelyssä, mutta ehkä on tilanteen pohjaksi kerrottava jotakin sellaista, mikä täällä nyt jää vastalauseen tekijöitten puolesta kertomatta, ennen muuta se, että voimassa oleva väestönsuojelulaki on tavattoman vanha. Se perustuu peräti 1940- ja 1950-luvuilla laadittuihin komiteanmietintöihin ja selvityksiin. Meille kaikille lienee täysin selvää, ettei se enää ole tämän päivän laki. Siksi lainsäädäntöä on haluttu näinkin rauhanomaisissa olosuhteissa kuin me tänään elämme uudistaa. Tällä lailla ei ole millään tavalla tarkoitus herättää sotapsykoosia tai niin kuin vastalauseen esittäjät sanovat lisätä siviilielämän militarisointia. Minä en tätä lainkaan ymmärrä.

Kun ed. Uitto totesi, että tämä vaikuttaa ratkaisevasti rakennuskustannuksiin, olisin samalla tavalla kuin ed. Ala-Harja todennut, että sen vaikutus todella on vain 1,2 prosenttia. Se on vähän verrattuna siihen turvaan, jonka tämä mahdollistaa rakennettuna. Sitä ei voida edes prosentilla mitata.

Lakia on siis pyritty muuttamaan nykyisten olosuhteitten mukaiseksi ja niitten muutuneitten tilanteitten mukaiseksi, jotka ovat vuodesta 1940 tähän päivään tapahtuneet. Väestönsuojelulain tarkoitus on kiinteästi liittyä palo- ja pelastustoimen ja pelastuspalvelun suunnitteluun. Tästä saa jo sen käsityksen, että lakiin tehty muutokset koskevat lähinnä normaalioloissa suoritettavia väestönsuojelun suunnittelu-, valmistelu- ja järjestelytoimenpiteitä sekä koulutus-, valistus- ja tiedotustoimintaa. Alleviivaan sitä, että muutokset eivät koske väestönsuojelun toimeenpanoa poikkeusoloissa. Kun me puhumme täälläkin mainituista uhkatekijöistä ja uhka-arvioista tänään, niin eikö totta, ensimmäisenä tulee mieleen juuri suur-onnettomuudet. Siltä varalta meillä ei ole ajankohtaista lainsäädäntöä lainkaan olemassa.

Minä toivoisin hartaasti toisin kuin edustajat Laine ja Uitto, että huolimatta siitä, että siellä on mahdollisesti joku kokoomuslainen opiskelijajärjestö ja sosialidemokraattinen naisjärjestö mukana, me täällä tuntiimme vastuun sen neuvottelun pohjalta, jonka me olemme valiokunnassa yksituumaisesti saaneet aikaan, ja moderdisoimme, korjaisimme tämän lain tätä päivää koskevalle tasolle. Muusta tässä ei tänään ole kysymys.

Ed. Ala-Harja: Herra puhemies! Pyyisin puheenvuoron sekä ed. Uiton että ed. Laineen puheenvuoron johdosta. Mitkä ovat ne uhkatekijät, jotka meitä rauhan aikana uhkaavat? Ne ovat todellakin suuronnettomuuksissa, niin ydinonnettomuuksissa kuin jopa luonnonkatastrofeissa, tulipaloissa tulevat myrkylliset kaasut. Asiantuntijat valiokunnassa esittivät, Säteilyturvakeskus mm., että jo ydinsäteilykin vähenee kymmenesosaan viikon sisällä, joten on aivan realistista, että voi viikon ajan olla suojassa sillä alueella, missä ydinsäteilyä on. Tämä ei tarkoita sitä, että meidän pitäisi suosia ydinaseita ja sotaa. Tämä on siis rauhanajan laki, jolla turvataan rauhanajan onnettomuuksissa tulevat vaarat väestölle. Meidän täytyy antaa ihmisille ne mahdollisuudet.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Minä olen yhdestä asiasta ed. Holvitien kanssa samaa mieltä, ja se on se, että tämä laki ei ole tämän päivän laki. Silloin kun tätä lakia on alettu säätää, niin maailman tilanne oli hyvin toisenlainen kuin se on tänään. Minusta tällä lailla on sellainen merkitys, että tällä mahdollisesti luodaan väärää turvallisuuden tunnetta, kuvitellaan, että väestönsuojia rakentamalla ja niihin piiloutautumalla ollaan turvassa.

Teknisesti tämä väestönsuojelulaki ei ole kovin onnistunut. Tämän tyyppinen hajautettu väestönsuojien sijoittaminen joka puolelle ei ole suunnitteluna viisasta ja järkevää. Ne, jotka sanovat, että tässä yleensä pyritäisiin ennalta ehkäisemään jonkinlaiset suuronnettomuudet, eivät tätä asiaa ilmeisesti ole kovin pitkälle ajatelleet. Ei tässä ole mistään muusta suuronnettomuuksista kysymys kuin sodasta. Pitäisi tunnustaa, että sitä vartenhan väestönsuojia ensisijaisesti on suunniteltu alun perin.

Ed. Mönkäre: Herra puhemies! Ed. Holvitien kanssa voi olla samaa mieltä siitä, että väestönsuojelulaki on syytä uudistaa tälle päivälle ajankohtaiseksi, mutta väestönsuojien rakentaminen pienikiinteistöihin on kyllä väärää turvallisuudentunnetta ja vääränlaista ajattelua. Lääkärit ydinsotaa vastaan -järjestö on jo vuosia puhunut siitä, että ydinsotaa vastaan ei voida tällä tavalla suojautua. Jotain ydinvoimالاonnettomuutta vastaan riittää ihan tavallinen suojautumi-

nen, ikkunoitten sulkeminen ja asuinrakennuksiin sulkeutuminen. Ainoa syy tällaiseen väestönsuojien rakentamiseen on varautuminen konventionaalisiin aseisiin käytävään sotaan. Tämän päivän Euroopassa tällainen ajattelutapa tuntuu kyllä aika merkilliseltä, kun muualla maailmassa perinteiset viholliskäsitykset ovat murtumassa ja sodan uhka on kaikin tavoin maailmassa vähentymässä.

Itse ymmärtäisin, että jonkin suuren väestönsuojan rakentaminen on pakollista, kun väestönsuojaa voidaan käyttää rauhanomaisissa oloissa erilaisiin yhteiskunnallisiin tarkoituksiin, jolloin jonkin suuremman ympäristöonnettomuuden osalta meillä olisi suojautumismahdollisuuksia. Mutta väestönsuojien rakentaminen pienikiinteistöihin suuronnettomuuksien varalta on kerta kaikkiaan ylimitoitettua ja väärin perusteluihin pohjautuvaa ja aiheuttaa väärää turvallisuudentunnetta.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Ed. Ala-Harjalle vielä toteaisin sanataarkasti apulaisprofessori Risto Santin lausuman, jonka hän valiokunnassa esitti. Hän totesi mm., että Tshernobylin kokemukset eivät tue ajatusta, että väestönsuojat olisivat käyttökelpoisia ydinvoimالاonnettomuudessa. Hän sen jälkeen viittasi siihen, että pelastushenkilökunta ja muut joutuvat joka tapauksessa säteilyn alaiseksi. Edelleen asiantuntija oli sitä mieltä, että evakuoiminen on kaikkein paras ja ainoa keino, millä näistä onnettomuuksista voitaisiin pelastua ja suojata niiltä ihmisiä.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Haluaisin kiinnittää huomiota siihen, että kun sisäministeri esittää meille tämän lain, niin yhtenä perusteena on varautuminen ydinonnettomuuksiin. Kun me käsitelimme täällä viime vuonna kauppa- ja teollisuusministerin esitystä siitä, minkälainen vastuuvakuutus ydinvoimالاilla pitäisi olla, ja täällä esitettiin, että sen pitäisi olla realistisempi ja vähän isompi, niin silloin vastattiin, ettei ydinvoimالاissa voi olla suuronnettomuuksia. Nyt ilmeisesti sisäministerin mukaan voi olla ja kauppa- ja teollisuusministerin mukaan ei voi olla. Tässä kauppa- ja teollisuusministerin kannassa ei ehkä ole hirveästi realismia takana tai se on tarkoituksellinen.

Haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että tämä laki on erittäin kallis. Sen

takia olisi perusteltua, että teollisuuslaitosten, sekä ydinvoimalaitosten että erilaisten kemiantehtaitten sun muitten, jotka aiheuttavat uhan väestölle, pitäisi olla myös kustantamassa nämä suojat. Nyt kulut menevät asumiskustannuksiin, mikä on väärin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

2, 3, 3 a, 3 b, 4, 6 ja 7 § sekä 1 luvun otsikko hyväksytään keskustelutta.

9 §.

Keskustelu:

Ed. Hietala: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälässä mainittu vähimmäispinta-ala, joka on mietinnön mukaan 500 m², muutetaan 600 m²:ksi. Tästä on nimittäin sovittu hallituspuolueiden ryhmien kesken.

Ed. Holvitie: Arvoisa puhemies! Minusta on erittäin merkittävää, että tämä laki saadaan eduskunnasta ulos. Siksi kannatan ed. Hietalan tekemää muutosehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Hietala ed. Holvitien kannattamana ehdottanut, että 3 momentissa viimeisenä mainittu pinta-ala olisi 600 m².

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Katson, että ed. Hietalan ehdotus voidaan esitellä äänestettäväksi, vaikka sitä ei olekaan jätetty työjärjestyksen 44 §:n edellyttämällä tavalla kirjallisena kolmea tuntia ennen täysistuntoa.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Hietalan ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 158 ei-ääntä; poissa 41. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Hietalan ehdotuksen.

9 a, 9 b ja 10—12 §, 2 luvun otsikko, 15, 16, 18 ja 20 §, 3 luvun otsikko, 21 ja 27 a §, 4 luvun otsikko, 27 b, 28, 29, 29 a — 29 c §, 5 luvun otsikko, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Puhemies: Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, asia palautetaan suureen valiokuntaan.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa merkitään läsnä olevaksi.

2) Kertomus Antellin kokoelmien ja rahavain hoidosta, käytöstä, kartuttamisesta ja hallinnosta 1.1.1987—31.12.1988

Ainoa käsittely

Mainittu kertomus (K n:o 7/1989 vp.)

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24/1989 vp.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24/1989 vp.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotukset laeiksi rikosoikeudellisista toimenpiteistä luopumista koskevien säännösten uudistamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 79/1989 vp.

Lakivaliokunnan mietintö n:o 17/1989 vp.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 17/1989 vp.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Vaikka tämä hallituksen esitys rikosoikeudellisista toimenpiteistä luopumista koskien erityisesti siten muutettuna, kuin se on tapahtunut lakivaliokunnassa, sisältää myös positiivisia seikkoja, on todettava, että se on kuitenkin yksi kohta siinä lainsäädännön kulussa tämän eduskunnan aikana, joka on johtanut siihen, että joko nyt tai ainakin lähiaikoina ollaan potkimassa kekäleitä kriminaalipolitiikan raunioille. Eräinä sellaisina lainsäädäntökohtina, jotka ovat johtaneet tähän, voidaan mainita aikaisemmilta ajoilta ehdollista vapauttamista koskevat säännökset alle 18-vuotiaiden osalta, kiinteätä rangaistusta koskevat rajoitukset, nyt tämä lakiesitys, jossa toimenpiteistä luopumista merkittävästi laajennetaan. Meillä on myös rikoslain kokonaisuudistus, joka tiettyjen rikosten osalta sisältää todennäköisesti valiokunnankin jälkeen merkittäviä alennuksia rangaistusasteikossa. On tulemassa myös pakkokeinolaki, joka alentaa ainakin minimissään rikoksen johdosta tapahtuvan pidätysajan kahteen ja puoleen vuorokauteen kuitenkin ilman, että poliisille esitettäisiin minkäänlaisia lisäresursseja kyseisen lakimuutoksen ja pidätysaikon alentamisen johdosta.

Kriminaalipoliittisessa keskustelussa tämän eduskunnan aikana on useita kertoja ja perustellustikin kiinnitetty huomiota siihen ja esitetty vaatimuksia, että kun rangaistuskäytäntöä merkittävästi alennetaan, suorastaan vesitetään, sijalle pitäisi saada vaihtoehtoisia seuraamuksia. Sellaisesta on ollut viimeksi kysymys myös lastensuojelulakia käsiteltäessä ja monessa muussa sellaisessa asiassa, johon nämä vaihtoehtoisten seuraamusten vaatimukset ovat liittyneet. Niiden osalta on puhuttu sovittelumenettelystä, on puhuttu yhdyskuntapalvelusta ja kas kummaa — todetaan, että ainakin eräissä tapauksissa nimenomaan rikosoikeudellisista toimenpiteistä luopuminen on eräs sellainen vaihtoehtoinen seuraamusjärjestelmä, joka sitten korvaisi esimerkiksi nuorten rikosentekijöiden rikoksista annettavissa rangaistuksissa jatkuvasti lievenevää käytäntöä.

Näkemyks, että kyseessä olisi vaihtoehtoisen seuraamus, on täysin käsittämätön. Kun nimenomaan tässä laissa edelleen vesitetään rangaistusjärjestelmää, miten sellainen voi olla vaihtoehtoinen seuraamus, jos nimenomaan seuraamuksista luovutaan? Päinvastoin tämän lain hyväksyminen merkitsee sitä, että todellisten vaihtoehtoisten seuraamusten tarve suomalaisessa oikeuskäytännössä tulee entistä polttavammaksi. Jos rangaistuksista luovutaan, jotakin tulee keksiä tilalle. Sellaisia ei ole esitetty, eikä tälläkään lakiesityksellä valiokunnan mukaisestikaan muutettuna ole mitään tekemistä vaihtoehtoisten seuraamusten kanssa.

Herra puhemies! Ihan muutamalla sanalla käsittelen lakiehdotusten sisältöä ja totean myöskin ne positiiviset seikat, joita erityisesti lakivaliokunnan käsittelyn jälkeen mietintöön on saatu aikaisiksi.

Ensinnäkin ensimmäisessä lakiehdotuksessa esitetään poliisille mahdollisuutta luopua tutkinnasta, tarkemmin sanoen luopua rikoksesta tehtävästä ilmoituksesta. Tämä on ollut oikeutena poliisilla tähänkin saakka, tosin hyvin epämääräisen sanonnan perusteella, eikä myöskään hallituksen esitys tältä osin kovin suurta selkeyttä olisi tuonut. Siinähan puhuttiin alun perin, että poliisilla on oikeus luopua ilmoituksen tekemisestä, kun on kysymys vähäisestä rikkomuksesta. Tämä rikkomus-sana on hyvin epämääräinen, minä en ole löytänyt sille kovin selkeitä perusteita enkä pohjaa. Valiokunnassa lain tekstiä muutettiin siten, että poliisilla on mahdollisuus tavallaan luopua toimenpiteistä ja antaa huomautus rikokseen syylliseksi epäillylle ja syyllistyneelle, kun kysymys on sellaisesta rikoksesta, josta voisi seurata sakorangaistus.

Joku voi ajatella niin, että poliisin valtuuksia tässä tapauksessa on kohtuuttoman paljon laajennettu. Minä totean omalta osaltani sen, että poliisissa tälläkin hetkellä jo tapahtuva käytäntö tällä tavoin vahvistetaan. Poliisi myöskin kentällä pystyy juuri siinä paikassa, jossa rikos havaitaan, maalaisjärjen, talonpoikaisjärjen, perusteella varmasti ratkaisemaan asian sillä tavalla, pitääkö asiassa ryhtyä rangaistustoimenpiteisiin vai voidaan-ko asia kuitata puhuttelemalla rikokseen syyllistynyttä paikalla, ja tätä kautta myöskin poliisin työruuhkaa pystytään tietysti

jonkin verran helpottamaan järkevien toimenpiteiden kautta.

Sen sijaan pidän huonona sitä, että alle 18-vuotiaita koskien syyttäjän oikeus toimenpiteistä eli syytteestä luopumiseen on aikaisemman kolmen kuukauden rangaistuksen sijasta ulotettu nyt sellaisiin rikoksiin, joista saattaa seurata kuusi kuukautta vankeutta. Erityisesti tämä on huono siinä mielessä, että samanaikaisesti asianomistajan asema on jätetty kokonaan huomioimatta, kun esimerkiksi poliisin antaessa huomautuksen ja luopuessa toimenpiteistä toiminnan edellytyksenä on se, että asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia. Syyttäjän osalta asianomistajan vaatimukset eivät merkitse mitään, ja toisaalta se merkitsee sitä, että rikostapauksessa asianomistaja, rikoksen uhri, monta kertaa joutuu omalla kustannuksellaan ajamaan vaatimuksensa rikokseen syyllistynyttä kohtaan.

Vaikka valiokunnan mietinnössä onkin tähän asiaan kiinnitetty huomiota ja eräällä tavalla edellytetty, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin tämän asian korjaamiseksi mm. siltä osin, että asianomistaja ei joutuisi maksamaan leimaveroja yms. kustannuksia, kun hän ryhtyy omalla kustannuksellaan ajamaan korvausvaadetta rikokseen syyllistynyttä kohtaan, tämä on kuitenkin vain maininta valiokunnan mietinnössä ja maininnaksi se saattaa jäädäkin. Myös se, että laki rikosvahinkojen korvaamisesta jossakin määrin turvaa rikoksen uhrin saatavat rikostapauksessa, on pitkä ja epävarma prosessi siltä osin, kun ajatellaan sitä, saako rikoksen uhri sieltä korvauksen vai ei, korvauksen, joka usein on kohtuuttoman pieni eikä millään tavalla vastaa niitä kärsimyksiä, niitä menetyksiä, joita rikoksen uhrille on aiheutunut.

Tämä on syyttäjän osalta liian pitkälle viety oikeus erityisesti huomioiden sen, että vaikuttaa siltä, että nimenomaan syyttäjiä tullaan pakottamaan ja vaatimaan, että heidän on nimenomaan noudatettava tämän lain sanomaa sillä tavalla, että tästä tulee, ei niinkään ohje, vaan pikemmin sääntö.

Sen sijaan kolmannen lakiehdotuksen, jossa käsitellään tuomioistuimen oikeutta tuomitsematta jättämiseen, katson olevan asiallinen, eikä se käytännössä kovinkaan paljon muutu aikaisemmasta, jonkin verran sanonnallisesti. Laissa on myös hauska toteamus,

joka osoittaa liberalisoinnin suuntausta, eli tänä päivänä, jos syyttäjä jättää syyttämättä jotakuta epäilystä rikoksesta, syyttämättä jätetty voi vetää asian oikeuteen, jossa hänen syyttömyytensä voidaan todeta. Kun aikaisemmin on joskus mainittu, että oikeus totesi jonkun syyttömäksi, näinhän ei ole tähän mennessä koskaan tapahtunut vaan oikeus pelkästään hylkää syytteen. Nyt tämän jälkeen tuomioistuimelle voi esittää vaatimuksen siitä, että epäilyksetkin häntä kohtaan ovat perusteettomia. No, hyvä on, tämä ei minua rasita millään tavalla mutta osoittaa vain asianomistajakysymys mukaan luettuna sen, että tänä päivänä oikeutta Suomessa ei ole muuta kuin rikoksen tekijöillä — asianomistajilla, rikoksen uhreilla, sellaista ei ole eikä sellaista tämän suuntauksen aikana myöskään tule.

Olen sitä mieltä, että jos tähän tyyliin jatketaan suomalaisessa kriminaalipolitiikassa, muutaman vuoden kuluttua me todella kansainvälistymme samaan tapaan kuin Etelä-Euroopan maissa ja ehkä muutamissa muissakin Euroopan maissa: Kello 19 mennään sisään, vedetään ovet kolmeen munalukkoon, käännetään kalterit ikkunoiden eteen ja mennään nukkumaan tai ei mennä nukkumaan — ulosmenon mahdollisuutta ei enää sen jälkeen ole. Tämä on Suomen kriminaalipolitiikan suuntaus nykyisellään, eikä meidän tarvitse odottaa — niin kuin eräs romaani sanoi joskus: ”Eikä pitkää aikaa oookkaan” — kunhan tulette näkemään, mihin Suomessa suuntaus kääntyy. Ei enää kuljeta Kaisaniemen puistossa niin kuin tähän saakka pikku pöhnässä suvi-iltana, kyllä siellä matkat loppuvat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Hallituksen esitys n:o 242/1989 vp. talletuspankkeja koskevaksi lainsäädännöksi

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin pankkivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Nyt esillä oleva hallituksen esitys talletuspankkeja koskevaksi lainsäädännöksi on hyvin ajankohtainen. Korkotaso on karannut pankkien käsistä. Pankkien luottotappiot ovat ennätysuuria. Juuri tämän päivän sanomalehdet kertovat, että kahden suurimman liikepankin luottotappiot konsernitasona ovat yli miljardi markkaa. Parhaillaan pankit ovat työsulun alaisia ja yhteiskuntaa uhkaa pankkilakko. Pankkitoiminnasta on lisäksi tuotava esille se piirre, jota edellä olevat tiedotkin kertovat, että riskin ottaminen pankeissa lainoja annettaessa on kasvanut. Siten syy suuriin luottotappioihin ja epävarmuuteen pankkitoiminnassa ei ole poliittisten päättäjien, ei pientallettajien, vaan syy on pankkien ja suuryritysten, jotka ovat onnistuneet epävarmoja luottoja pankeilta saamaan.

Haluan muistuttaa mieliin, että myös kansainvälisesti on nähtävissä sangen huonoja esimerkkejä huonosti hoidetusta pankkisektorista. Viime syksynä myös Suomen lehdet kertoivat, kuinka USA:n pankit ovat vakavan kriisin edessä. Siellä on päätetty veronmaksajien rahoilla pelastaa pankkitoimintaa 165 miljardin dollarin määrällisellä rahasummalla. Utisessa mainittiin, että tämäkään ei välttämättä ole vielä katto. Tuossa tilanteessa pikatoimenpiteitä USA:ssa suoritettiin 262 pankin kohdalla, jotka suljettiin heti, ja valtio tuli maksuilla väliin, etteivät pientallettajat olisi joutuneet täysin syyttä vaikeuksiin ja menettämään talletuksiaan. Yhdysvaltain 2 946 pankista sanotaan olevan terveitä vain 2 163 eli ei-terveiden ryhmä on noin 800. Sen takia myös Suomessa on syytä varoa, ettei pankkitoiminta pääse kehittymään tähän suuntaan, josta, niin kuin mainitsin, merkkejä on olemassa.

Pankkitoiminnassa on myös selvä ristiriita pankin asiakkaiden, nimenomaan pienasiakkaiden, ja pankkien välillä. Meillä on käyty keskustelua erityisesti toimitusmaksuista. Tällä kohtaahan on kysymys keskeisesti siitä, maksatetaanko suuryritysten aiheuttamat pankkien luottotappiot pienasiakkailta vai joillakin muulla tavoin. Myös tässä on kysymys siitä, mitkä pankkien kulut kuuluvat jo perinteiseen korkomarginaaliin ja mistä on oikeudenmukaista ja kohtuullista periä eril-

linen toimitusmaksu. Lisäksi keskustelun piirissä ovat olleet aukiolokysymykset ja pankkien palvelutaso.

Näihin kysymyksiin eduskunnalla on nyt mahdollisuus sanoa sanansa käsiteltäessä hallituksen esitystä talletuspankkeja koskevaksi lainsäädännöksi. Vielä haluan kiinnittää huomiota siihen, että Suomessa rahoitussektorin työvoimaosuus on ollut kasvava ja se on tällä hetkellä yli 6 prosenttia työvoimasta, suhteellisesti selvästi suurempi kuin esimerkiksi Ruotsissa. Tämä johtuu siitä, että meillä on monta erillistä pankkisektoria, ketjuja. Tämä on luonnollisesti yhteiskunnalle kallis.

Lisäksi voidaan todeta, että Suomessa yhteiskunnan mahdollisuudet vaikuttaa erityisesti suurten liikepankkien toimintaan ovat paljon vähäisemmät kuin esimerkiksi Norjassa ja Ruotsissa, missä valtiovallalla on mahdollisuus asettaa edustajia liikepankkien hallintoelimiin. Tämä on kysymys, jonka eteen myös eduskunta joutuu, ja siihen on jatkokäsittelyssä otettava kantaa. Se on ollut myös aikaisemmin eduskunta-aloitteiden muodossa eduskunnassa esillä.

Esittelen näitä asioita tässä vaiheessa sen vuoksi, että haluaisin, että kansanedustajat välittäisivät niitä tunteja ja toiveita, joita suomalaisilla on pankkitoimintaa kohtaan esimerkiksi niissä kysymyksissä, joita edellä toin esille. Vetoaisin myös tiedotusvälineisiin, koska tämä on hyvin keskeinen kysymys. Viittaan vain kriisiin, joka on asuntomarkkinoilla ja jonka katsotaan suurelta osin johtuvan korko- ja rahapolitiikasta. Nyt luodaan ehkä moniksi vuosikymmeniksi eteenpäin normit pankkitoimintaa varten. Sen vuoksi kysymys on todella keskeisestä asiasta. Toivoisin, että tiedotusvälineet välittäisivät, niin kuin viime syksynkin aikana on tapahtunut, aktiivisesti niitä tunteja ja toiveita, mitä tähän lainsäädäntöön kohdistuu. Tiedän, että tuhansia ja taas tuhansia ihmisiä toimii Suomessa pankkien luottamushenkilöinä, ja siten sitä asiantuntemusta, jota tässä tarvitaan, on suomalaisessa yhteiskunnassa hyvin laajasti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään pankkivaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys n:o 244/1989 vp. poronhoitolaiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Keskustelu:

Ed. Jääskeläinen: Herra puhemies! Eduskunta on saanut käsiteltäväkseen maa- ja metsätalousministeriön valmisteleman hallituksen esityksen uudeksi poronhoitolaiksi. Lakiesityksessä on monia yksityiskohtia, jotka vaativat muutoksia eduskunnassa. Maa- ja metsätalousvaliokunnan onkin kuultava asiantuntijoina poromiesten ja saamelaiden lisäksi Lapin maanviljelijöitä, karjankasvattajia, matkailuyrittäjiä, metsänomistajia sekä yksityismetsien omistajia ja ei-saamelaisia Ylä-Lapin asukkaita.

Pahin virhe lain suunnittelijoille on sattunut siinä, että esityksen mukaan poroja on hoidettava siten, etteivät ne pääse kasvukauden aikana aiheuttamaan vahinkoa metsänuudistusaloilla oleville taimikoille eivätkä muutenkaan aiheuta tarpeettomasti vahinkoa maa- ja metsätaloudelle. Jos porojen sallitaan aiheuttaa vahinkoa maataloudelle muulloin kuin kasvukauden aikana, ollaan pahasti hakoteillä. Porojen oleileminen pelloilla talvisin aiheuttaa niin syvän roudan, että ensimmäistä tuorehusatoa on turha odottaa.

Maa- ja metsätalouden harjoittajat ovat huolestuneina kyselleet, mikä on tarpeellinen vahinko, jonka porot mm. taimikoille saavat aiheuttaa. Maanviljelijä ja metsänomistaja tuntee olonsa ja elonsa lainsuojattomaksi, jos lakiesitys esitettyssä muodossa tulee hyväksytyksi. Nykyinen vähäinenkin maanviljelys ja karjanhoito loppuisivat Etelä-Lapista. Vielä turvattomammaksi ja enemmän lainsuojattomaksi lakiesitys tekee Ylä-Lapin eli erityisen poronhoitoalueen yksityisen maanomistajan ja muun asukkaan kuin poromiehen. Tuolla erityisellä alueella saisivat porot vapaasti temmeltää ihmisten puutarhoissa ja pihajälvillä ilman vahingonkorvausta. Lakiesitys sallii siis ammatinharjoittajan tai harrasteli-

jan aiheuttavan jopa korvaamattomia vahinkoja alueen asukkaille.

Porotaloudelle tuleekin uudessa laissa asettaa samat velvoitteet aiheuttamastaan vahingosta ja haitanteosta kuin elinkeinoille yleensä. Poroelinkeidon tahallisen haitanteon ja vahinkojen ehkäisemiseksi muulle väestölle laissa tulisi selvästi määritellä alue asutuksen ympärillä, johon poroja ei saa päästää. Vanhassa laissa se on yksi kilometri kylä- tai asutuskeskuksesta, mikä käytännössä on jäänyt pelkäksi pykäläksi. Samoin porotalous tulee saattaa vastuulliseksi aiheuttamistaan liikennevahingoista. Lakiesityksessä mainitaan paliskunnan aitaamisvelvollisuus, mutta ei suinkaan yksiselitteisesti. Aitaamisen aiheuttamien kustannusten tulisi olla kohtuulliset aitaamisesta todennäköisesti saatavaan hyötyyn verrattuna.

Jos lakiesitykseen saadaan eduskuntakäsittelyssä eli maa- ja metsätalousvaliokunnassa maa- ja metsätalouden harjoittajien sekä Ylä-Lapin yksityismaiden maanomistajien vaatimia muutoksia, voidaan se hyväksyä. Mikäli muutoksia ei tule, on lakiesitys esitettävä hylättäväksi. ”Elää ja sallia toistenkin elää” sopinee tunnuslauseeksi, kun tarkastelemme poronhoitolakiesitystä puolelta ja toiselta.

Edustajat Kalliomäki, Pohjola ja Vähänäkki merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorossani kiinnitän huomiota vain yhteen pieneen yksityiskohtaan. Ed. Jääskeläisen varsin aggressiivisessa puheenvuorossaan oli huolissaan, että porot laiduntavat peltolohkoilla. Muistan sellaisen ajan, kun lampaita käytettiin laidunlohkoilla syömässä orasta sen takia, että se lisäisi vesomista, niin että saatiin tiheämpi kasvusto aikaan. Eli äskenen perustelu ei tuntunut kovin vakuuttavalta. Kuitenkin olen sitä mieltä, että kaikki nuo väitteet täytyy tutkia perusteellisesti valiokuntakäsittelyn aikana.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Jääskeläinen puuttui aitaamisvelvollisuuskysymykseen. On ollut ikävää, että nyt lainsäädäntöä on lähdetty vie-

mään sillä tavalla eteenpäin, että kun aikoi-
naan maatalouden ja porotalouden kustan-
nusvastoista puhuttiin ja se riitautti lakien
aikaisemman käsittelyn eduskunnassa ja ne
vedettiin pois, niin nyt homma on hoidettu
veronmaksajien kukkarolla. Näinhän syste-
mi on rakennettu mm. porotalouslaissa, että
verorahoilla maatalouden ja porotalouden
välistä ristiriitaa hoidetaan. Se on kyllä aika
erikoinen tapa.

Omalta osaltani myös haluan korostaa,
että maa- ja metsätalousvaliokunnan tulee
paneutua erittäin tarkasti tämän lain sovel-
tamiseen ja poronhoitolain yksityiskohtiin
sekä erityisesti maatalouden ja porotalouden
välisiin suhteisiin erityisesti maatalousvaltai-
semmilla alueilla, jotta haitat ovat todella
mahdollisimman pienet.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Toteaisin, että poronhoito-
lakia on valmisteltu erittäin huolellisesti ja
pitkään. Lain valmistelussa ovat olleet mu-
kana kaikki osapuolet. Ja mietintö, joka
valmistui poronhoitolakityöryhmän toimesta,
oli harvinaisen yksimielinen. Edelleen on
syytä todeta, että ed. Jääskeläinen aivan
tietoisesti vääristeli tilannetta aitausvelvoit-
teen osalta ja toisaalta myös siltä osin, että
hän antoi kuvan, että laki mahdollistaisi
porojen laiduntamisen viljelyillä kasvukau-
den ulkopuolella. Poronhoitolain 7 § lähtee
nimenomaan siitä, että paliskunnan tehtävänä
on estää poroja tekemästä vahinkoa.
Minun mielestäni ed. Jääskeläinen on kyllä
syyllistynyt aivan yksipuolisen informaation
vastaanottamiseen ja omalla tavallaan kärjis-
tämässä tilannetta.

Lähinnä poronhoitolain 31 §, joka koskee
aitaamisvelvoitetta, on sen sisältöinen ja
muotoilultaan sellainen, että siihen varmasti
maa- ja metsätalousvaliokunta joutuu tutus-
tumaan perusteellisesti ja määrittämään sen
perusteella oman kantansa. Toteaisin, että
nykyinen poronhoitolaki on yli 40 vuotta
vanha. Se on jo perusteiltaan vanhentunut ja
täysin hampaaton, ja väittäisin, että tämän
päivän poronhoidon ja porotalouden vaikeu-
det osaltaan johtuvat siitä, että nykyinen
poronhoitolaki ei pelaa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies!
Täytyy mukavasti jatkaa siitä, mihin ed.

Sarapää äskeisen vastauspuheenvuoronsa lo-
petti. Kuulun niihin, joiden mielestä poron-
hoitolain perusteellinen uudistaminen on
enemmän kuin paikallaan. Mutta samalla,
kuten ed. Jääskeläisen äskeinen puheenvuoro
osoitti, tähän asiaan, hankkeeseen, sisältyy
hyvin monta ulottuvuutta. Siihen sisältyy
tietysti se haittaulottuvuus, jota ed. Jääske-
läinen erityisesti tähdensi äskeisessä puheen-
vuorossaan. Siihen sisältyy ekologinen ulot-
tuvuus, joka on erinomaisen tärkeä asia.
Siihen lisäksi liittyy ja sisältyy myös saame-
laisten maanomistusoikeuteen liittyvät näkö-
kohdat.

Arvoisa puhemies! Porotalous on tässä
maassa niitä harvoja talouden harjoittamisen
muotoja, jotka edustavat kestäväen talouden
järjestelmää. Se tarkoittaa sitä, että laidunten
kantokykyä ei missään tilanteessa ylitetä, ei
pidetä ns. ylisuuria porokarjoja. Kun tämä
ehto toteutuu, porotalous on ehdottomasti
kestävän talouden taloutta ja erityisesti tun-
turialueella, sillä poro on puolikesytetty tun-
tureiden tunturipeurasta.

Kun äsken mainittu laidunten kantoky-
kyehto on otettu huomioon, siitä seuraa, että
kysymys on eräällä tavoin ekotalouslaista.
Siinä puolestaan on otettava huomioon se
kriittinen minimitekijä, joka poroelon vuo-
tuisessa elämänsykliä on, ja se löytyy
nimenomaan talvilaidunten kantokyvystä.
Talvilaitumet kestävät meillä Suomen Lapi-
ssa vain kymmenennen osan siitä poromää-
rystä, minkä kestävät kesälaitumet.

On erittäin myönteistä se, että lakiehdot-
tusta valmistelleen työryhmän työn jälkeen
lakiehdotuksen 21 §:ää, joka on avainpykälä
koko laissa ekologiselta kannalta katsottuna,
on todella perusteiltaan muutettu. Ensimmäi-
nen hyvin olennainen näkökohta siinä on se,
että on selkiytetty eloporon käsite, sillä
jokaikinen poro, joka syö talvilaidunta, on
sitä kuluttamassa. On ollut pään pensaaseen
panoa, että on ryhmitelty ylivuotiset ja vasat
erikseen, ikään kuin vasat eivät kuluttaisi
talvilaitumia. Toinen hyvin merkittävä näkö-
kohta on, että 21 §:n 2 momentissa todetaan
nyt se, että talvilaitumet ovat selvästi kriitti-
nen tekijä porotalouden kestäväen harjoitta-
misen kannalta. Tämä on ensimmäisen ker-
ran todettu. Niin kuin ed. Sarapää äsken
totesi, sen olisi pitänyt olla jo nyt voimassa

olevassa laissa. Silloin monilta, monilta murheilta olisi säästytty.

En, arvoisa puhemies, voi olla tässä yhteydessä ylistämättä ed. Sarapään käyttäytymistä Paliskuntain Yhdistyksen hallituksessa, kun hän ainoana uskalsi vastustaa liian suurten poromäärien laskemista laitumille. Minusta tämän laatuinen siviilirohkeus poliitikolta on kunnioitettavaa, sillä juuri samalla periaatteella pitäisi toimia kaikissa muissakin ekotalouteen liittyvissä laeissa tässä salissa ja tämän salin ulkopuolella. Täytyy olla rohkeutta olla sillä kannalla, että vain ekologisesti kestävät ratkaisut ovat hyväksyttäviä. Jos joku tätä rohkeutta osoittaa, häntä ylistettäköön.

Arvoisa puhemies! Toinen hyvin merkittävä ulottuvuus tässä laissa ovat saamelaisien oikeudet. Vuonna 1985 annettiin edellinen vastaava hallituksen esitys eduskunnalle. Se tuhoutui siihen, että saamelaisien poronhoito-oikeuksia ei pystytty riittävästi selvittämään niin, että päätöksiä olisi syntynyt. Nytkin nämä asiat on jätetty ulkopuolelle. Tosin niitä kompensoimaan on tullut 42 §:ään sisällytetty paliskunnan etuosto-oikeus, johon saamelaiset jo ovat reagoineet toteamalla, että tämä kompensatiopykälä oikeuksille ole riittävä eikä turvaava. Asiaa on siis todella pohdiskeltava tarkemmin.

Saamelaisilla on ollut ylimuistoinen nautinta maankäyttöön poronhoidon harjoittamiseksi. Lappalaiset laidunsivat vielä 1700-luvulla porojaan maanomistajina, mutta tätä oikeutta ei vahvistettu vuoden 1932 poronhoitolakia säädettäessä eikä vuoden 1948 poronhoitolakia säädettäessä. Kuitenkin merkittävää on se, että tätä oikeutta ei ole lailla otettu pois. Se on siis edelleen olemassa. Oikeus kuuluu lappalaisten perillisille nimenomaan nojautuen ylimuistoiseen nautintaan.

Merkittävää omassa ajattelussani on se, että lappalaiset, so. saamelaiset, ovat olleet koko ajan harjoittamassa elinkeinoaan, siis eivät ole poistuneet tointaan harjoittamasta. Lisäksi, mikä on erittäin merkittävää ekologiselta kannalta, he ovat harjoittaneet elinkeinoaan, porotaloutta, paimentamistaloutena, mikä tietysti merkitsee sitä, että jokaiselle porokarjajyksikölle laitumet eräällä tavalla jaetaan, jolloin laitumien pitäisi ainakin periaatteessa näin tulla tasaisesti käytetyiksi.

Tohtori Kaisa Korpijaakon väitöskirjassa

on mielestäni varsin hyvin vahvistettu ja osoitettu oikeiksi saamelaisien oikeudet omalle alueelleen maanomistajina. Tässä mielessä onkin, arvoisa puhemies, erinomaisen hyvä, että maa- ja metsätalousvaliokunnan tulee pyytää perustuslakivaliokunnalta lausunto, jossa varmastikin nämä asiat tulevat esille, sillä edellä sanomastani seuraa se, että tässä hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että poronhoito on yleistä oikeutta, ja se taas merkitsee omistusoikeuden kaventamista saamelaisille. Tällä hetkellä valtio hallitsee yli 90:tä prosenttia saamelaisalueen maista ja vain alle 10 prosenttia on saamelaisien omistuksessa.

Arvoisa puhemies! Olen sitä mieltä, että äsken mainitusta problematiikasta huolimatta tämä laki pitäisi pikaisesti säätää ja saattaa poronhoito ajanmukaiselle tasolle. Mutta samalla omassa mielessäni olen tullut siihen tulokseen, että tulevaisuudessa on ilmeisesti tarpeellista, että meillä on kaksi poronhoitolakia, joista toinen koskee saamelaisaluetta, tarkoittaa Enontekiötä, Utsjokea, Inaria ja Sodankylän Vuotsoa, ja sitten toinen laki poronhoitoalueen muuta osaa varten. Silloin voitaisiin kaikki mahdolliset näkökohdat ottaa riittävästi huomioon.

Sitten, arvoisa puhemies, viimeisenä asiana kiinnitän kolmanteen aspektiin huomiota. Se on porollisten ja porottomien välinen ristiriita, jonka ed. Jääskeläinen täällä hyvin käristetyssä muodossa toi julki. Se on toki sen arvoinen asia, että asia on syytä valiokuntakäsittelyn aikana perusteellisesti tutkia.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yleensä vastauspuheenvuorossa kiistetään, mutta tällä kertaa voisi kiittää ed. Pulliaista erittäin asiallisesta puheenvuorosta. Haluaisin todeta, että ed. Pulliainen kiinnitti huomiota poronhoitolain 21 §:ään, joka tuo poronhoitoon ekologisen perusteen. Voin ilmoittaa, että tämän pykälän muotoilussa kyllä ed. Pulliainenkin on antanut asiantuntemuksensa käyttöön.

Kuitenkin tässä yhteydessä, kun puututtiin myös saamelaiskysymyksiin, on syytä todeta, että poronhoitolakityöryhmä katsoi, että saamelaiskysymykset ovat niin monitahoisia, ettei niitä voida elinkeinolain yhteydessä ratkaista, vaan vaaditaan erillinen saamelaislaki. Kun aikanaan saamelaislaki säädetään, niin jos siinä päästään poronhoidon osalta

nykyistä parempaan tulokseen, siirrettäköön pykälät sitten jälkikäteen uuteen poronhoitolakiin.

Mitä tulee poronhoito-oikeuteen, johon myös ed. Pulliainen viittasi, niin totean, että poronhoito-oikeus sinänsä on määritelty tässä poronhoitolaissa aivan samalla lailla kuin vuonna 1948 säädetyssä laissa, joten siinä ei tapahdu muutosta, mutta kylläkin tunnen nämä perusteet, mitkä tähän kysymykset liittyvät.

Edelleen kun vielä ed. Jääskeläinen kovin kärkevästi katsoi, että vahinkoja ei korvata, niin pyytäisin ed. Jääskeläistä lukemaan vahingonkorvaussäännöksiä koskevan 31 §:n ja sen perustelut. Siellä lähdetään siitä, että vahinkoa ei saa aiheuttaa ja jos vahinkoa tulee, niin poromiesten on vahinko myös korvattava.

Ed. Jääskeläinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliainen otti puheenvuoronsa lopussa esille erittäin hyvän asian, joka ei nyt tietysti tämän lain käsitteilyssä tule kysymykseen, mutta ehkä tulevaisuudessa, eli sen, että poronhoitoaluetta varten olisi säädettävä kaksi erillistä lakia: toinen Ylä-Lappiin ja toinen alemmaksi, koska ne ovat luonteeltaan niin kovin erilaisia.

Ed. Valli: Herra puhemies! Hallitus on tuonut eduskuntaan uuden esityksen poronhoitolaiksi. Edellistä, vuonna 1985 annettua esitystä, käsiteltiin eduskunnassa myös maa- ja metsätalousvaliokunnassa edellisellä vaalikaudella pitkään ja hartaasti, mutta valiokunnan mietintöä ei saatu valmiiksi, sillä hallituksen esitys sai siksi ristiriitaisen vastaanoton varsinkin poronhoitoalueella. Tunteet kävivät kuumina, minkä myös valiokunnan jäsenet poronhoitoalueelle tekemällään matkalla hyvin selvästi kokivat.

Tässä uudessa esityksessä on otettu jossain määrin oppia edellisen yrityksen antamasta palautteesta, mutta en liene väärässä, jos ennustan, että keskustelu ainakin poronhoitoalueen rajakunnissa ja niissä kunnissa, missä maatalous on hyvin vahvaa, käy varmasti hyvinkin kuumana ja kiukkuisena, niin kuin edelliselläkin kerralla, vaikka tässä laissa on selviä parannuksia edelliseen verrattuna. (Ed. Kettunen: Edustaja ei ennusta väärin!) Kuuminta keskustelu oli silloin ja on

varmasti nytkin poronhoitoalueen rajakunnissa. Rajalla on rajan kirot myös tässä asiassa.

Näissä kunnissahan on ollut hyvin tavalista, että porottomat maatalouden harjoittajat suhtautuvat hyvin kielteisesti porotalouteen. Siksi sieltä on jo tähän mennessä tullut meille vaatimuksia, niin kuin aikaisemminkin, että poronhoito pitäisi muuttaa luvvaraiseksi elinkeinoksi. Erityisesti maanviljelijät viime kerralla arvostelivat hyvin voimakkaasti sitä, että muillakin kuin varsinaisilla poromiehillä, siis ammattimiehillä, oli oikeus pitää poroja. Juuri nämä hoitivat heidän mielestään porojaan heikoimmin eikä heitä saatu töihin, kun vahingoista tai porojen karkoittamisesta oli kysymys.

Hallituksen esitys säilyttää vanhan perinteisen oikeuden harjoittaa porotaloutta maanomistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta. Tämä on mielestäni hyväksyttävä, kun samalla on vahinkojen korvausmenettelyä ja vahinkojen ehkäisymenettelyä selvästi parannettu ja kun paliskuntien tehtäviä on 7 §:n mukaan täsmennetty. Nyt vastuu on entistä selvemmin kohdistettavissa eikä vahingon kärsineitten tarvitse hakea epätoivon vimmalli syyllisiä, koska paliskunta vastaa kaikista alueellaan liikkuvista poroista tämän lakiesityksen mukaan eikä vain omistaan.

Ed. Pulliainen ja muutkin ovat puuttuneet lakiesityksessä olevaan määräykseen porojen lukumäärästä. Poronhoitoalueelta kantautuvat tiedot porojen määrästä noudattavat ikivanhaa historiallista perinnettä eli poikkeavat tavattomasti toisistaan. Poromiesten ja Lapin maaherran arvioluvuissa on huomattava ero.

Metsätalouden muuttuminen ja ympäristön saastuminen vähentävät tai ainakin niiden pitäisi vähentää porojen määrää. Samalla talvilaitumien ottaminen mukaan porojen määrän määritteeksi on erinomaisen hyvä asia. Laitumet eivät kestä nykyisiääkään määriä, mutta kun vahinkoja on tullut ja kun laitumet ovat loppuneet, niin silloinhan on ollut tähän saakka tapana huutaa veronmaksajat apuun, kun ylisuuret porokarjat eivät enää löydä ravintoa.

Tässäkin asiassa ennustan kyllä maa- ja metsätalousministeriölle melkoisia vaikeuksia porokarjojen ja porojen määrän määrittämisessä. Lapin lääninhallituksella lienee jo tässä

vaiheessa riittävästi kokemuksia siitä, miten viesti ei mene perille.

Joka tapauksessa tämän pykälän kohdalla on hallinnon keventämistä, kun päätös siirtyy valtioneuvostolta maa- ja metsätalousministeriölle. Muutenkin menettely on tullut joustavammaksi ja nopeammaksi kuin tähän asti.

Hallituksen esitys parantaa selvästi vahingon kärsineen asemaa. Siten porosodan aineksia selvästi vähennetään. Porojen päästämisen viljelyksille kielletään kuudennessa luvussa kasvukauden aikana kokonaan. Kuitenkin nurmitalouden muuttuminen ja useamman sadonkin korjaaminen pidentää kasvukautta merkittävästi. Nähtäväksi jää eli riideltäväksi, soveltuuko 31 § täysin uuteen, muuttuneeseen tilanteeseen.

Porot eivät saa myöskään vahingoittaa taimikoita hallituksen esityksen mukaan. Tästä on paljon kiisteltä. Korvaukset ovat olleet naurettavan pieniä, mikä on ollut omiaan myrkyttämään metsänomistajien ja poromiesten välejä.

Selvä parannus hallituksen esityksessä on myös se, että maanomistajalla tai vahinkoa kärsineellä on oikeus toimittaa porot pois paliskunnan kustannuksella. Riittääkö näitten kärsivällisyys, on jo toinen asia. Siitäkin on vuosikymmenien ajalta kyllä monen monta näyttoa.

Toinen olennainen uutuus on aitaamisvelvollisuuden muuttaminen. Siitähän on ollut tähän saakka useammankinlaisia versioita. Muistaakseni viime kerralla, siis vuoden 85 esityksessä, oli aitaamisvelvollisuus jätetty maanomistajalle, ja vanhassa laissa taas kustannukset jaettiin maanomistajien ja poromiesten kesken. Nyt on paliskunnan aidattava viljelykset ja etelässä puutarhojen ja vakinaisten asuntojen piha. Poikkeuksena on saamelaisten kotiseutualue, mutta sanoisin kuitenkin Enontekiöllä käynnin muistona sen, että kyllä myöskin tällä alueella oli riitoja siitä, miten porot tulevat pihoihin ja syövät vaivalla aikaansaadut kukkat jne. Kyllä myöskin siellä on tilanne niin tulehtunut, että epäilen tämän pykälän rauhoittavaa vaikutusta myöskin saamelaisten kotiseutualueella.

Erityisen painavista syistä on myös metsänuudistusalloilla olevat taimikot aidattava. Lainsuojattomiksi jäisivät kuitenkin valtion, kunnan tai seurakunnan taimikot. Tuntuisi

kyllä siltä, että ainakin kuntien ja seurakuntien vähäiset taimikot olisi otettava aitaamisvelvollisuuden suojaan. Sen sijaan tietysti valtion metsät jäisivät ilman muuta tämän velvollisuuden ulkopuolelle.

Hallituksen esityksen 34 § ei tunnusta poronhoitoalueella olevan ollenkaan koristejäkäläalueita, kun korvausta tästä vahingosta maksetaan vain poronhoitoalueen ulkopuolella siihen rajoittuvassa tai osittain kuuluvassa kunnassa. Näin ei asia ole, sillä myös poronhoitoalueella on maanomistajille taloudellisesti tärkeitä koristejäkäläalueita. Kyllä niistäkin on saatava korvausta, jos porovahinko sattuu. Tälläkin hetkellä tällaisia oikeusriitoja on parhaillaan meneillään.

Hallituksen esityksen 36 § muuttaa myös arvioimislautakunnan asemaa ja tehtävää. Kun siihen kuuluu sekä maatalouden harjoittajien että poromiesten edustajia puolueettomien puheenjohtajien lisäksi, on mahdollista, että riidat voidaan ratkaista nykyistä helpommin. Siinä suhteessa hallituksen esitys on entistä käytäntöä parempi.

Kuitenkin puuttuisin yhteen asiaan, joka koskee arvioimislautakuntaa. Hallituksen esityksen mukaan arvioimislautakunta asetetaan erikseen kutakin asiaa varten. Kuitenkin näitä tapauksia saattaa jonkin paliskunnan alueella, varsinkin raja-alueiden kunnissa, olla vuodessa useampiakin. Eikö silloin byrokratiaa voitaisi vähentää, jos lautakunta asetettaisiin määräajaksi. Siten oikeuskäytäntö ja menettelytavat vakiintuisivat yhdenmukaisiksi. Porottomat ja porolliset voisivat sitten paremmin luottaa asiantuntevan arvioimislautakunnan päätökseen.

Kaiken kaikkiaan katson, että tämä hallituksen esitys vähentää riitoja, selventää pelisääntöjä ja myöskin tuo selkeän ekologisen taustan tämän ammatin harjoittamiselle, joten näillä huomautuksilla ymmärtääkseni tämän hallituksen esityksen pitäisi läpäistä maa- ja metsätalousvaliokunnan käsittely. Ennen kaikkea toivon, että tämä laki saataisiin myöskin tällä kaudella valmiiksi, ettei historialliseksi perinteeksi jäisi se, että poronhoitolaki vaatii vähintään kolmen eduskunnan käsittelyä, ennen kuin siitä saadaan tarpeeksi pitävä.

Ed. Rauramo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Valli ja myös ed. Jääskeläinen kiinnittivät huomiota poronhoitoalueen erilliseen aluejakoon. Uudessa poronhoitolaissa on aluejako, joka näkyy täällä taustalla, ja sen lisäksi saamelaisalueella poronhoidolle on varattu erityisiä oikeuksia.

Edelleen Valli kiinnitti huomiota poronhoidon luvanvaraisuuteen. Siihen tavallaan kiertoteitse pyritään etuosto-oikeusmenettelyn kautta. Valitettavasti tältä osin hallitus muutti työryhmän ehdotusta ja rajasi etuosto-oikeuden pelkästään saamelaisalueelle. Tarkoituksenmukaisempaa ja oikein olisi, että etuosto-oikeusmenettely ulotettaisiin koko poronhoitoalueelle, jolloin tällaisten henkilöiden tulo poronhoidon piiriin, jotka eivät asiaa harrasta, vaan jotka ovat ”virkamiesporomiehiä”, voitaisiin paliskuntiin estää.

Poroluvut ovat oman messunsa arvoinen asia. Ed. Pulliainen jo totesi, että nykymenttely selkeytyy uuden poronhoitolain perusteella. Nyt liikkuu erilaisia lukuja johtuen siitä, että nykyisen poronhoitolain mukaan vassoja ei lasketa porolukuihin mukaan, ja jos ne lisätään, varsinkin kesällä päästään aika korkeisiin lukuihin. Syksyllähän nykyään vasat 90-prosenttisesti teurastetaan, joten poroluvut tällä hetkellä ovat huomattavasti paljon alempia kuin esimerkiksi maaherran mainitsema 400 000. Ne ovat 270 000—250 000 paikkeilla.

Laitumiakaan ei aivan yksiselitteisesti voida tarkastella. Esimerkiksi nyt on ollut pitkä lauha kausi, ja kun tämä lumi jäätyy, niin ongelmia syntyy.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Valli taitavana poliitikkona puhuessaan ylisuurista porokarjoista puhui tilanteesta Lapin läänin alueella ja Lapin lääninhallituksen valmiuksista hoitaa tätä asiaa. Rehellisyyden nimissä on toki todettava, että meillä Oulun läänin puolella on aivan samanlaisia ongelmia, joita meidän väkemme on ollut synnyttämässä sillä tavoin, että on otettu poroja talvisin piharuokintaan. Sitten kun ”nappulat” eli rahanoiden lisärehujen hankkimiseen on käynyt vähäksi, niin porot lasketaankin kuluneille talvilaitumille, ja tuloksena on suurin piirtein mullospeltoa jäkälökössä, ja se on todella katastrofaalinen tilanne. Kyllä Oulun

lääninhallituksellakin on todella töitä tässä asiassa.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vallille toteaisin, että Kainuusta en tiedä, mutta Lapissa tarvitaan sekä maataloutta että poronhoitoa. Meillähan tilanne on se, että poronhoidon osuus on ainakin suhteellisesti kasvanut suhteessa maatalouteen. Molempia ainakin meillä tarvitaan. En tiedä, miten vaurasta seutua Kainuu on, että siellä pitää vastakkain näitä asetella, vai pitääkö. Minusta on turha asettaa vastakkain poromies ja maanviljelijä, ja kaikkein vääramielisintä on nostattaa tunnekuohuja näissä asioissa. Siinä on ristiriitaa tietysti ihan todenkin pohjalta, mutta asiat harkiten hoitaen ja lakia tarpeellisilta kohdin viilaten nämä vastakkaisuudet voidaan voittaa ja päästä hyvään ratkaisuun.

Minusta kyllä etuosto-oikeuspykälää pitäisi muuttaa siten, että poronhoito koko poronhoitoalueella säilytetään maaseudun elinkeinona eli niiden toimialana, jotka saavat pää- tai sivuelinkeinonsa poronhoidosta. Minusta pitää estää se, että poronhoito joutuu bisnesmiesten käsiin, joka mahdollisuus on hiipinyt varjona tämän elinkeinon piirissä.

Ed. Valli (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaiselle huomautan siitä, että minä puhuin poronhoitoalueelta kantautuvista tiedoista enkä pelkästään Lapin läänin porokarjojen määrästä.

Ed. Tennilälle huomautan, että minä en suinkaan halunnut asettaa porottomia ja porollisia vastakkain, vaan iloitsin siitä, että uudessa hallituksen esityksessä on vahinkojen sovittamisen ja vahinkojen maksamisen menettely tullut huomattavasti paremmaksi kuin se on aikaisemmin ollut. Toisin sanoen se vähentää niitä ristiriitoja, joita valitettavasti tälläkin hetkellä on olemassa. Pelisäännöt ovat selkeämmät, päästään kohtuullisempaan tulokseen, niin kuin sanottu myös Oulun läänin puolella. Kuitenkin tietyissä kunnissa poronhoidolla on merkittävä taloudellinen vaikutus. Se on erittäin sopiva tietyillä alueilla maatalouden sivuelinkeinoksi.

Ed. Pokka: Arvoisa rouva puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron sen vuoksi, että täällä on useassa puheenvuorossa viitattu poronhoitolain edelliseen käsittelyyn edus-

kunnassa. Kun siihen silloin joutui aika perusteellisesti vihkiytymään eduskunnan perustuslakivaliokunnassa, niin jo poisjuosseen ed. Rajamäen puheenvuoron johdosta erityisesti huomautan, että käsittely jäi sen takia silloin niin sanotusti kesken eli pysäytettiin — lakiesityshän sitten raukesi eduskunnassa — kun syntyi perusteltuja epäilyksiä, että lakiesitys ei tee oikeutta erityisesti Ylä-Lapin kuntien saamelaisväestölle. Silloinhan saamelaispaliskunnat, saamelaiskunnat ja myös muut paikallisen väestön edustajat, maanviljelijät mukaan luettuina vastustivat yksimielisesti silloista poronhoitolakiesitystä. Kieltämättä siinä myös oli epäkohtia viljelijöiden ja poromiesten vahingonkorvaussäännöksissä, mutta tämä oli se syy, minkä vuoksi perustuslakivaliokunta silloin joutui käytännössä pysäyttämään lain eteenpäin viemisen.

Nyt kun katsoo uutta lakiesitystä ja huomaa, että se on taas lähdössä perustuslakivaliokunnan kierrokselle, niin ehkä joitakin ajatuksia. Ensinnäkin ed. Pulliainen kovin kauniisti puhui siitä, että porotalous on elinkeino, joka perustuu kestäväan luonnon hyväksikäyttöön. Niin kauan kun meillä on tällainen tilanne, että on ylisuuret porokarjat, joita valitettavasti luonto tuhoaa Ylä-Lapissa parhaillaan, ei voi niin suurella vakaumuksen rintanaanella kehua tätä järjestelmää kuin ed. Pulliainen teki.

Sitä että emme saaneet sellaista lainsäädäntöä aikaan, jossa porotalous olisi julistettu luvanvaraiseksi elinkeinoksi kokonaisuudessaan, pidän puutteena, sillä ymmärtääkseni on eri asia harrastaa porotaloutta nimenomaan harrastuksena kuin harjoittaa elinkeinokseen. Käsittääkseni tämä asia olisi voitu hoitaa säätämällä porotalouselinkeino luvanvaraiseksi. Siihen käsittääkseni myös poromiesten keskuudesta löytyi aika paljonkin ymmärtämystä, kun täällä kävi lähetystöjä syksyllä katokorvaus- ja Poron ja Riistan konkurssiasioissa kansanedustajia puhuttamassa. Tähänhän tässä poronhoitolaissa ei olla päästy, vaan siinä on alue jaettu kahteen osaan; saamelaisalue on erikseen ja muu alue on erikseen. Yläalueella, saamelaisalueella, on ns. etuosto-oikeusmenettely, joka ei ole ihan samaa järjestelyä. Ehkä lupamenettelyä voidaan vielä eduskunnassa pohtia. Se olisi ehkä sellainen ratkaisu, joka toisi jotain järkeä ylisuurten porokarjojen ongelmaan. Tosin se ei varmasti sillä yksistään ole

hoidettavissa, mutta tämä tämmöisenä peruslinjauksena.

Ed. Jääskeläisen aika kärjekkäästi mainitsemisissa asioissa, jotka koskevat maanviljelijöiden korvauksia, on ilmeisesti parantamisen varaa. Ed. Sarapää aivan oikein toi esille, että toimikunta on tehnyt tässä työtä ja pyrkinyt pääsemään yksimieliseen esitykseen. Siinä on ollut viljelijöiden ja poromiesten edustajat mukana. Kuitenkaan ilmeisesti tämä lakiesitys ei ole ihan sama, minkä toimikunta esitti, ja niistä heikennyksistä, joita siihen on tehty, kai lähinnä on jälkepäin syntynyt keskustelua.

Se ongelma, mikä perustuslakivaliokunnan eteen taas kannetaan, liittyy kyllä epäilemättä saamelaiskysymyksiin. Nimittäin 10—15 vuotta perustuslakivaliokunta on säännöllisesti joka ainoan pohjoisia alueita koskevan lakiesityksen yhteydessä kirjoittanut hurskaan toivomuksen, että saamelaisasiat täytyy erikseen selvittää taikka edellyttänyt, että saamelaisasiat selvitetään ja sitten voidaan tehdä jotain järkeviä lakeja. Kun kuuntelin ed. Pulliaista, niin ymmärsin, että hän oli vanhan liturgisen kaavan takana, kun hän sanoi, että poronhoitolaki täytyy säätää ja sitten saamelaisten asiat selvitetään erikseen.

Nyt tässä välissä on tapahtunut kaikenlaisia muutosta, kun poronhoitolakia ja yleensäkin pohjoisia kuntia koskevia lakeja täällä on viimeksi ollut. Saamelaisasiain neuvottelukunnassa Lapin läänin maaherran johdolla on valmisteltu saamelaislakia aika pitkälle. Se on tiettävästi tulossa lähiaikoina julkisuuteen, ja maaherra Oinas on hyvin voimakkaasti julkisuudessa esittänyt sellaista kantaa, ettei mitään pohjoisia kuntia koskevia uusia lakeja, ei poronhoitolakia, ei erämaalakia, jota Bärlund on tuomassa aika pian eduskunnan käsittelyyn, eikä muitakaan lakeja saisi säätää ennen kuin saamelaislaki on säädetty. Kun siitä jonkin verran on saanut ennakkotietoa, niin on kyllä muodostunut sellainen kuva, että oikeudellisesti mm. poronhoito-oikeuksien osalta saamelaislaki tulee rakentumaan hyvin erityyppiselle oikeudelliselle perustalle. Tämä on sellainen asia, jota me joudumme perustuslakivaliokunnassa luultavasti aika lailla pohtimaan.

Aivan näin etukäteen täytyy sanoa, että se on hyvin vaikea asia, ja meidän täytyy siinä ilmeisesti jonkinlainen linjaratkaisu nyt tehdä. Minulla on itselläni sellainen kuva, että

enää perustuslakivaliokunta ei voi tyytyä siihen, että kirjataan tämä entinen hurskas lausuma "ja sitten selvitetään erikseen", vaan nyt kai täytyy jotain kantojakin ottaa, miten tästä eteenpäin.

Yhdyn kyllä aika moneen puheenvuoroon siitä, että porotalous tarvitsee nykyaikaisen lainsäädännön ja siihen niin selkeät pelisäännöt, että näitä kieltämättä aika kohtuuttomilta riidoilta porottomien maanviljelijöiden ja poromiesten välillä vihdoinkin Pohjois-Suomessa päästäisiin. Käsittääkseni näiden pelisääntöjen osalta kyllä kaikki edellytykset varmasti tuota lakia sopivasti korjaten on päästä järkevään tulokseen.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä tällaisena vähän niin kuin ääneen ajatteluna siitä, minkälaisia tunteita uusi lakiesitys on herättänyt, ja toivon sille tosiaan asiallista ja perusteellista käsittelyä eduskunnassa.

Ed. Pulliainen: Rouva puhemies! Ed. Pokka oli poikkeuksellisen huonosti kuunnellut, mitä varsinaisessa puheenvuorossani ja myöskin muutamassa vastauspuheenvuorossani sanoin. Ensinnäkin totesin, että porotalous on kestävää taloutta, mikäli talvilaidunten kantokykyä ei ylitetä. (Ed. Pokka: Minä en kuullut mikäli -sanaa!) Näin minä sen sanoin, ja se on pöytäkirjastakin helppo todeta. (Ed. Laine: Ainakin nyt se on siellä!) — Ainakin nyt se on todettu, aivan oikein ed. Laine. Se on nyt siellä.

Toisekseen hän tulkitsti minua myös saamelaisoikeusosuudelta omissa tunnelmissaan. Mielestäni tämä asia menee hyvin, jos ed. Pokan henki äsken mainitussa lausunnossa toteutuu. Olen lämpimästi tällä kannalla, niin kuin hän sanoi, että pitää vihdoinkin ottaa kantoja tässä asiassa. Kannatan sitä lämpimästi. Jos se johtaa siihen, mitä itse ehdotin, että jaetaan tämä lakiesitys kahteen lakiin, niin silloin on päästy todella pitkälle ja on todella upeata, jos eduskunnalta tämä valmius löytyy nyt välittömästi.

Ed. Sarapää: Rouva puhemies! Toteaisin ensinnäkin, että verrattuna viime kertaan saamelaisasiakin on jossain määrin muuttunut. Viime kerrallahan saamelaisvaltuuskunta vastusti silloisen poronhoitolain hyväksymistä. Nyt saamelaisvaltuuskunnan enemmistö on yhtynyt toimikunnan kannanot-

toon, että tämä on elinkeinolaki ja saamelaisasiat on selvitettävä erikseen.

Ed. Pokka viittasi maaherra Oinaan kannanottoon säätämisyjärjestyksestä, että ensin saamelaislaki ja sitten poronhoitolaki. Toteaisin, että Lapin läänin neuvottelukunta on yksimielisesti kiirehtinyt poronhoitolain säätämistä. Tämä vain kertoo, kuinka vähän meidän maaherramme kunnioittaa läänin neuvottelukunnan kannanottoa. Olen itsekin nähnyt saamelaislain, sen ensimmäisen version ilmeisesti. Kyllä se on hyvin pitkälle vielä keskeneräinen, ja jos sitä jäädään odottamaan, niin poronhoitolakia voidaan odottaa vuosia, ehkä vuosikymmeniä. Porotalous on tällä hetkellä sellaisessa tilanteessa, että se tarvitsee kunnollisen lain. Meillä on voimassa laki, jonka henki on, että kuka parhaiten paliskunnan sisällä pinnaa, niin se lisää koko ajan päättäväisyyttä paliskunnan sisällä.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Tässä poronhoitoaissa on minusta suurin piirtein kirkko keskellä kylää. Tätä on valmisteltu, niin kuin jo täällä hyvin on esille käynyt, pitkään ja tätä on korjailtu. Varmasti viilaamisen kohtia on, mutta sitä pitää varoa, että usutetaan vastakkain maanviljelijät ja poromiehet. Sellainen riita on helppo nostattaa, mutta se on vaikea lopettaa. Turhatkin kaunat jäävät sitten helposti kytemään. Lapsissa ainakin tarvitaan välttämättä molempia, sekä porotaloutta että maataloutta.

Minusta kuitenkin pitäisi yksi pykälä tässä selvästi korjata, ja se on etuosto-oikeuskysymys. Koko poronhoitoalueella pitää estää se, että kaupunkilaispohatat tulevat ja ostavat porokarjat käsiinsä, mikä on ajan myötä ainakin mahdollista. Se varmimmin luo myös vastakkainasettelun poronhoidon ja maatalouden välille. Niin kauan kuin poroelinkeino on maaseudun elinkeino, niin kyllä sitä jatkossakin pärjällään, niin kuin tähänkin saakka on pärjailty. Siihen, että tämä pykälä korjataan, eduskunnan herra puhemies avauspuheessaankin meitä yllytti: eduskuntaa jämäköitymään. Otetaan nyt puhemiehen neuvosta vaarin ja valiokunnassa jo tämä asia kuntoon laitetaan.

Ed. Kettunen: Arvoisa puhemies! Kun eduskunta on nyt saanut käsiteltäväkseen poronhoitolakiesityksen, niin tämän eduskunnan viimeinen vuosi vähitellen alkaa

muistuttaa piirteiltään edellisen eduskunnan viimeistä vuotta. Meillähän edellisen eduskunnan viimeisenä vuotena oli riideltävänä poronhoitolaki, Kollajan alue ja Kitkanniemmen suojelu. Nyt meille on tänne jo poronhoitolaki tullut. Todennäköisesti saamme vielä Vuotoksen altaan tänne riideltäväksi. Kun vielä jokin sopiva suojelukohde tuodaan eduskuntaan, Talaskangas — Sopenmäki-paketti, silloin on ympyräkehä kuljettu täyteen.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenenä olen jo muutaman viikon tutustunut uuteen poronhoitolakiesitykseen ja todennut, että tämäkään lakiesitys ei missään nimessä tule olemaan valiokunnan käsittelyssä ongelmaton. Ed. Tennilä sanoi, ettei tule villitä viljelijäväestöä ja poromiehiä vastakkain. Käsitykseni mukaan heitä ei tarvitse villitä, he ovat jo vastakkain tällä hetkellä. Nyt on vain valiokunnan ja kansanedustajien viisaudesta kiinni, saammeko säädettyä sellaisen lain, joka tyydyttää sekä poronhoitajia että viljelijäväestöä. Tällaiseen lopputulokseen pääsemistä minä toivon.

Ed. Pokka: Arvoisa puhemies! Minä pidän näitä uudessa poronhoitolaissa olevia ed. Kettusen mainitsemia kysymyksiä, jotka liittyvät vahingonkorvauksiin viljelijöiden ja poromiesten ja ehkä muiden välillä, hienosäätonä. Niissä varmasti maa- ja metsätalousvaliokunta ja perustuslakivaliokunta voivat yhteisvoimin tehdä järkeviä parannuksia lakiesitykseen.

Mutta suuren luokan kysymys on, tehdäänkö poronhoito-oikeus luvanvaraiseksi vai säädetäänkö etuusto-oikeusmenettely koko alueelle. Tämä on sellainen isompi asia, jolla jo puututaankin siihen, onko tämän elinkeinon harjoittaminen harrastelijoiden vai ammatti-ihmisten asia. Toinen on saamelaiskysymys ja siihen suhtautuminen. Nämä ovat mielestäni sellaisia linjakysymyksiä, joita joudutaan täällä miettimään.

Lupamenettelyhän ei valtiosäädäntöoikeudellisesti ole mikään ongelma, että sikälihan lakia voidaan eduskunnassa yksinkertaisella enemmistöllä tarkistaakin, mikäli siihen muutoin nähdään olevan syytä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalous-

valiokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

6) Hallituksen esitys n:o 246/1989 vp. laiksi uusjakojen tukemisesta annetun lain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti laki- ja talousvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys n:o 247/1989 vp. laiksi henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Rehn: Fru talman! Då propositionen om personalrepresentation i företagens förvaltningsorgan nu getts till riksdagen kan man med tillfredsställelse konstatera att regeringsprogrammets löfte om en omfattande arbetslivsreform har blivit uppfyllt.

Till många delar är denna sista del av reformen både viktig och önskad. Den försöksverksamhet man bedrivit i statsbolagen och de frivilliga försök som i rätt stor omfattning tillämpats i privatföretag visar nästan utan undantag på väldigt goda resultat. Därför är det också viktigt att lagförslaget till stor del bygger på flexibla lösningar. Också begränsningen av lagens tillämpningsområde visar att regeringen inte har för avsikt att påtruga företag sådant som de inte har möjlighet att uppfylla på ett meningsfullt sätt.

Arvoisa puhemies! Antaessaan eduskunnalle esityksen laiksi henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa on hallitus täyttänyt hallitusohjelmaan kirjatun lupauksensa työelämän monipuolisesta uudistamisesta. Uudistuksen viimeinen osa, joka nyt on käsitteilyssä, onkin erittäin merkittävä. Sekä valtionyhtiöissä suoritettut kokeilut että yksityis-

y yrityksissä vapaaehtoisesti toimeenpantu henkilöstön osallistuminen hallinnollisiin päätöksiin on pääsääntöisesti antanut erittäin myönteisiä tuloksia. Asian luonteelle on kuitenkin hyväksi, että hallitus on esityksensä lähtenyt joustaviin ratkaisuihin. Myös lain soveltamisala ja sen rajoitukset kielivät siitä, ettei hallitus ole halunnut lähteä sitomaan yrityksiä tilanteisiin, jotka eivät edistä lain esittämiä tarkoituksia, jotka kaikki ovat erittäin myönteisiä. Tämähän ei missään tapauksessa estä alle 150 työntekijän yrityksiä tai muun kuin lain saneleman yhtiömuodon omaavia yrityksiä soveltamasta lain esittämiä osallistumismahdollisuuksia omassa yrityksessään. Onkin toivottavaa, että lain ulkopuolelle jäävät yritykset, aivan kuten tähänkin asti, pyrkivät parantamaan työntekijöiden osallistumismahdollisuuksia yrityksen hallinnollisiin päätöksiin ja ratkaisuihin.

Samalla, kun kaikin osin kannatan hallituksen esitystä ja olen iloinen siitä, että hallitus todellakin pystyy lunastamaan lupauksensa työelämän uudistamisesta siltä osin kuin se oli kirjattu hallitusohjelmaan, haluaisin kuitenkin lausua kainon toivomuksen siitä, että nyt pantaisiin jonkin verran jäitä hattuun kaikkien uudistusten suhteen. Elinkeinoelämämme, yrityksemme ovat saaneet uusia määräyksiä noudatettavakseen harva se viikko. Myös verouudistus on melko lailla muuttanut yritysten verotusmääräyksiä. Ei ole suotavaa, että liian paljon yritysten voimavaroista sidotaan sisäisten määräysten uudistamiseen, byrokratian velvoitteiden noudattamiseen.

Hiljattain julkaistut tullitilastot osoittivat karulla tavalla, että kilpailukykyimme on huomattavasti kolhiintunut. Sen vuoksi onkin tärkeätä myös työntekijöiden kannalta, että nyt saamme työrauhan yrityksille ja enemmänkin paneudumme siihen, kuinka niiden toimintaedellytyksiä voidaan parantaa. Osana toimintaedellytysten parantamista ovat ne odotettavissa olevat myönteiset vaikutukset, joita tämäkin laki tuo tullessaan, mutta niillä on valitettavasti huomattava aikaviive. Ruotsi on ajautunut melkein uskomattomaan tilanteeseen, jota parantamaan ehdotetut ratkaisut huonosti sopivat pohjoismaiseen työelämäkäytäntöön. Meidän on huolehdyttävä siitä, että pystymme hoitamaan taloutemme käyttämättä kovia otteita. Paras edellytys tälle on, että elinkeinoelä-

mämme pystyy itse toimimaan taloutta elvyttävästi.

Fru talman! Samtidigt som jag konstaterar att propositionen om personalrepresentation i företagen är både väl avvägd och nödvändig vill jag gärna uttala en förhoppning om att regeringen nu kunde hålla en paus i sådana företagsaktiviteter som skapar nya regler och bestämmelser. Alltför mycket av företagens tid går åt till nya arrangemang, införande av ny byråkrati som tar sin tid av den egentliga verksamheten. Samtidigt har vi fått tullstyrelsens senaste statistik som på ett bedrövligt sätt visar att vår konkurrenskraft allvarligt sviktar i förhållande till många andra länder. Denna konkurrenskraft har vi all orsak att skapa också genom kraftiga satsningar på förbättrade verksamhetsföresättningar för företagen, vilket givetvis inte får gå ut över personalen. Personalens intressen skall alltid gå högt ovanom allt annat. De något chockerande uppgifter vi fått från Sverige med minst sagt dramatiska lösningsmodeller för förbättrad ekonomi är någonting som vi inte vill ta efter och vi får inte heller råka i en motsvarande ekonomisk situation som man anser att man är i i Sverige. Därför har vi all orsak att se till att näringslivet självt kan och får skapa en situation som stärker landets ekonomi.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rehn sinällään ihan mukavan puheenvuoronsa loppuosassa toteisi, että on aika laittaa jäitä hattuun työelämän uudistamisessa. Olen kuitenkin sitä mieltä, että meidän tilanteemme tänään Suomessa työpaikoilla on sen laatuinen, että kaikki viisaus on nyt käytettävä siihen, että fraasi ”henkilöstö on arvokkain voimavara” muuttuu eläväksi käytännöksi. Tältä osin minusta voidaan sanoa näin, että mitään valtavia lainsäädäntöuudistuksia ei tarvitse siihen, että ihmisiin suhtaudutaan oikealla tavalla, kannustetaan, tuetaan ja luodaan hyvä ilmapiiri työpaikoille. Tämä on minusta ydinkysymys.

Mutta kyllä olen kuitenkin sitä mieltä, että suomalainen työelämä tarvitsee vielä esimerkiksi sen tyyppistä lainsäädäntöä, joka koskee myötämääräislakia, työntekijöiden mahdollisuutta tulkita sopimuksia. Myös tiedän, että esimerkiksi Ruotsissa on erittäin

onnistuneesti käytetty työntekijöiden ja toimihenkilöiden konsulttijärjestelmää, jolloin tunnustetaan se tosiasia, että myös työntekijöillä on oikeus työnantajan kustantamana saada asiantuntijoitten palveluja käyttöön. Eli kyllä meillä vielä, ihan esimerkin omaisesti mainittuna, on tarvetta lainsäädännöllisiin uudistuksiin, jolleivät työmarkkinajärjestöt pääse näissä asioissa eteenpäin.

Ed. Rehn (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Gustafssonille haluan sanoa, että olen pääpiirteissä ihan samaa mieltä hänen kanssaan. Ed. Gustafsson otti hieman liian kirjaimellisesti minun ”hattujääni” sikäli, että on aivan selvää, että työelämä elää koko ajan ja sen pitääkin elää, ja sen mukaan on myös haasteita otettava vastaan, kun niitä vaaditaan.

Toisaalta olemme kuitenkin hallituksessa, jossa molempien puolueet ovat edustettuna, päässeet siihen lopputulokseen, että todellakin hallitusohjelman lupaukset työelämän uudistuksen suhteen on täytetty, juuri nämä pääpiirteet.

Olen todellakin myös sitä surrut, että työelämäkulttuuri, siis yhteydenpito työnantajien ja työntekijöiden välillä, ei ole ollut tarpeeksi hyvä. Siinä on todellakin paljon parantamisen varaa. Sanoisin, että molemmat osapuolet voisivat todellakin katsoa itseään peilistä, ei vähiten työnantajat. Ihan vapaaehtoisin keinoin päästään hyvinkin pitkälle, ja siinä on jo otettu aika mukavia askeleita todellakin yhteistyön suuntaan, mutta tietenkin enemmänkin tarvitaan.

Kuitenkin kyllä pysyn siinä kannassa, että liian paljon uusia määräyksiä koko ajan heikentää varsinkin keskisuurten yritysten toimintamahdollisuuksia, koska liian paljon voimavaroja menee juuri tähän osaan. Nyt meidän todellakin on katsottava, että elinkeinoelämämme pärjää sikäli, että myös työntekijät pärjäävät, ja me voimme ylläpitää kilpailukykyä paremmalla tavalla.

Ed. Laine: Rouva puhemies! On syytä todeta, että esillä oleva hallituksen esitys henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa on tavattoman tärkeä asiakirja. Siltä se ei kyllä oikein tunnu, kun katselee nyt eduskunnan istuntopöytäkirja: Hyvin harvat edustajat jaksavat istunnossa olla tämän asian käsitte-

lyyn saakka. Melkeinpä yleisölehterillä on enemmän väkeä kuin salissa.

Ed. Rehnin puheenvuoron johdosta toteaisin, että vaikka hän asettui kannattamaan hallituksen esitystä, kyllä siitä kuului, niin kuin hän asiallisesti ottaen sanoikin, ajatus siitä, että nyt uudistukset pitää jäädä. Ehkä RKP:n osalta on kysymys siitä, että kun ministerintuolia on pidetty tärkeänä, on jouduttu hyväksymään hallitusohjelma, ja nyt vain siitä syystä, että hallitusohjelmaan on kirjattu sellainen tavoite kuin nyt esillä olevan esityksen antaminen, se sallitaan, mutta varoitetaan muista uudistuksista, joita kuitenkin yhteiskunta välttämättä kaipaakaan. Ei tämä voi olla nyt ääripiste, ei nykyiseltä hallitukselta, puhumattakaan tulevilta hallituksilta.

Kun tässä koetan itse asiassa antaa tukea työministeri Puhakalle, että hän on saanut esityksen tulemaan eduskuntaan, ottaen huomioon sen yhteiskunnallisen ilmapiirin, joka maassamme vallitsee, niin haluaisin kuitenkin todeta sen seikan, että esillä oleva esitys omaa suuren merkityksen, jos sitä sovelletaan työpaikoilla siten kuin esimerkiksi henkilöstön piirissä toivotaan. Minä en ole valmis luomaan sellaista harhakuvitelmaa, että tämän lain avulla jotenkin työnantajan valta työpaikalla kaventuisi, supistuisi. Kyllä se tämän lain säätämisen jälkeen on yhtä ehdoton kuin tänäänkin, mutta jos tätä lakia oikein sovelletaan, niin ainakin henkilöstön ääni siellä, missä henkilöstön edustus johtoon valitaan, on mahdollista saada kuuluviin hallintoneuvostoissa tai johtokunnissa, hallituksissa. Luulen kyllä, että viisaat työnantajat kuuntelevat, mitä henkilöstön edustajat esittävät, ja pyrkivät ne ottamaan huomioon. Mutta kaikkialla tietenkään samalaista viisautta työnantajatahollakaan ei ole, vaikka nykyaikainen työnjohtokoulutus varmasti antaisi kyllä mahdollisuudet ottaa tähänastistakin paremmin huomioon henkilöstön mielipiteet.

Kuitenkin muutaman huomautuksen haluaisin tässä yhteydessä tehdä ja nimenomaan edessä olevaa valiokuntakäsittelyä silmällä pitäen.

Kun lukee hallituksen esityksen perustelut, niin sivulta 6 ilmenee, että Ruotsissa henkilöstön edustus on järjestetty yrityksiin, joissa on vähintään 25 palkansaajaa. Norjassa ja Tanskassa tuo raja on 50. Liittotasavallassa

on erilaisia järjestelmiä, mutta siellä joissakin tapauksissa on jo 5 työntekijän työpaikoilla jonkinmoinen edustus toteutettu. Jos sitten etsii Norjan ja Tanskan lisäksi muita Suomeen verrattavia maita, niin hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että Itävallassa edustusta toteutetaan 5, 40 ja 300 palkansaajan yrityksissä. Jos siis Itävallassa on mahdollista 5 ja 40 työntekijän yrityksessä, niin miksi Suomessa tämä raja asetetaan niin korkealle kuin 150:een? Toivoisin, että valiokuntakäsittelyssä kiinnitettäisiin huomiota siihen, eikö meillä voitaisi seurata esimerkiksi pohjoismaisia naapureita tai Itävaltaa.

Toinen huomautukseni koskee sitä, että tätä hallituksen esitystä ei lainkaan sovelleta julkiseen hallintoon, julkisen hallinnon yrityksiin. Miksi? Eikö siellä olisi hyvin paljon perusteita menetellä vastaavalla kuin nyt yksityisten yritysten osalta tultaisiin menetelmään?

Kolmanneksi kiinnitän huomiota siihen, että hallituksen esityksen mukaan henkilöstön edustajilla ei olisi oikeutta osallistua esimerkiksi yrityksen johdon valintaan. Minusta tämä on äärettömän suuri puute. Minkä vuoksi henkilöstön edustajilla ei saisi olla oikeutta osallistua yrityksen johdon valintaan? Ei tässä ainakaan tarvitse pelätä sitä, että henkilöstön edustajat tuon voisivat ratkaista, mutta tämän mukaan eivät saa edes osallistua siihen. Tunnetaan työpaikkoja, ei Suomessa, mutta esimerkiksi sosialistisissa maissa, joissa työntekijät valitsevat johdon. Tässä tapauksessa uskoisi Suomessa olevan mahdollista tavoitella sellaista järjestelyä, että henkilöstön edustajat saisivat edes osallistua asian käsittelyyn silloin, kun valitaan yrityksen johto.

Sitten vielä pari pienempää huomautusta.

En ainakaan pikaisen lukemisen perusteella löydä tästä mitään määrääaikaa, miksi ajaksi henkilöstön edustajat valitaan. Jotenkin tuntuisi turvallisemmalta, että määriteltäisiin jokin määräaika, jonka jälkeen asia taas käsiteltäisiin uudelleen. Ei kai tässä ole tarkoitus valita mitään ikuisia jäseniä, vaan henkilöstöllä tulee tietysti olla oikeus myös vaihtaa edustajansa. Siinä mielessä ajattelen, että lain pitäisi olla selvä myös tältä osin.

Viides huomautukseni koskee sitä, että tutustumiseni perusteella en näe tässä sellaista kohtaa, joka antaisi mahdollisuuden valita henkilöstön edustus sellaisiin Suomessa toi-

miviin yrityksiin, jotka ovat ulkomaalaisten omistuksessa tai jotka ovat ylikansallisia yrityksiä. Jos olen asian nyt oikein ymmärtänyt, kehotan valiokuntaa miettimään, millä tavoin myös sellaisissa yrityksissä henkilöstön edustus hallinnossa voitaisiin turvata.

Sitten lopuksi vain totean, että kyllä tämän jälkeen, kun hallituksen esitys on käsitelty, toivottavasti paranneltu, demokratian viemiseksi työpaikan porttien sisäpuolelle tarvitaan myös muunlaisia toimenpiteitä. Jään niitä edelleen odottamaan, toivomaan, vaatimaan ja tietenkin toimimaan sen puolesta. Muistutan tässä vain esimerkin, että kun aikoinaan pääministeri Sorsa pyrki Turussa Crayton-Vulcanin työpaikalle, niin ei pääministeri Sorsa päässyt sinne työpaikalle. Eivätkä sinne pääse sen paremmin kansanedustajat, elleivät nimenomaan yrityksen johdon edustajat ole kutsuneet. Mielestäni pitäisi turvata sellainen mahdollisuus, ei ministerien ja kansanedustajien tähden, vaan työntekijöiden, henkilöstön tähden, että he voisivat kutsua kenet tahansa edustajan kertomaan mielipiteitään tai esimerkiksi siitä, miten eduskunta käsittelee mm. nyt esillä olevaa asiaa.

Ed. Jurva: Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa. Tämän esityksen pohjalta yritysten henkilöstö saa oikeuden tietyn edellytyksin valita edustajansa yrityksen hallinnosta ja johdosta vastaaviin toimielimiin. Tämän kaltaisia toimielimiä ovat esimerkiksi hallintoneuvosto, hallitus, johtokunta tai johtoryhmä. Tätä lakia on tarkoitus soveltaa sellaisiin osakeyhtiöihin, osuuskuntiin ja muihin taloudellisiin yhdistyksiin, vakuutusyhtiöihin sekä liike-, osuus- ja säästöpankkeihin, joiden henkilöstön määrä Suomessa on säännöllisesti vähintään 150 työntekijää. Edustus tulisi tämän lakiesityksen mukaan pyrkiä järjestämään ensisijaisesti yrityksen ja henkilöstön välisin sopimuksin, joissa voidaan samalla myös sopia ne tasot, joilla henkilöstön edustus kussakin yrityksessä toteutetaan. Samoin voidaan sopia myös yrityksen sisällä edustajien määrästä ja asemasta sekä tehtävistä hallintoelimissä.

Työntekijöiden kannalta voidaan tätä esitystä tervehtiä suurella tyydytyksellä. Onhan tässä askel yritysdemokratian pitkällä ja ki-

visellä tiellä. Kaikki tähän saakka tehdyt yritykset yritysdemokratian toteuttamisessa eivät ole olleet täysin onnistuneita, mutta toivoa sopii, että tämäkertainen olisi riittävän pitkälle harkittu ja mietitty. Työntekijöiden mukaansaaminen yrityksen päätöksentekoon edustajiensa kautta tuo toivon mukaan työntekijöiden keskuuteen enemmän vastuuntuntoa yrityksen menestyksestä ja tuotannon kasvusta ja laadusta.

Monissa yrityksissä toteutettu yritysten osakkeiden myyminen työntekijöille muodostaa työntekijöistä vähitellen yritysten erittäin saumattoman osan. Työntekijä ei enää entiseen malliin ole pelkkä työnantajan käyttöväline vaan tärkeä osatekijä niin tuotantoa harjoitettaessa kuin sitä suunniteltaessa sekä myös tuotannosta tulleen tuoton eräs jakaja.

Edustuksen rajoittaminen vähintään 150 henkeä käsittäviin yrityksiin jättää ulkopuolelle useita sellaisia yrityksiä, joissa olisi varmastikin toivottu päästävän mukaan kyseisen lain säättämiin toimenpiteisiin. Toisaalta voidaan tietysti ajatella, että pienet ja osa keskisuuristakin yrityksistä ovat pienen kokonsa takia jo niin eheitä yksiköitä, että päätöksenteko ja siitä tiedottaminen toteutuvat jo ilman henkilöstön edustusta yrityksen päättävissä elimissä. Tämän lisäksi useat pienyritykset ovat jo tähän mennessä vapaaehtoisesti toteuttaneet saman tyyppiseen malliin perustuvia ratkaisuja kuin lakiesityksessä nyt säädetään. Useissa tapauksissa on havaittu, kuten edellä sanoin, että työntekijöiden motivaatio ja asenne työhön on merkittävästi parantunut siitä, mitä perinteisen patruunamaisen yrityksen johtamismallin aikana on ollut.

Mielestäni hallituksen esitys laiksi henkilöstön edustuksesta yrityksen hallinnossa on heijastus tämän päivän ajattelutavasta ja luokkanäkökohtien lopullisesta murtumisesta. Tämän päivän yritysjohtajilla ei ole varaa eristäytyä ulos myöskään tuotantopuolen tilanteesta ja ajatuksista, vaan kaikkia ideoita ja ajatuksia tarvitaan yrityksen eteenpäin viemiseksi ja kilpailukyvyyn edelleen kehittämiseksi. Suomalaisten yritysten ja henkilökunnan kussakin yrityksessä tulisi pystyä entistä enemmän puhaltamaan yhteiseen hiileen. Nyt kun vähitellen Euroopan taloudellinen yhdentyminen saavuttaa suurempina aaltoina myös Suomen, ei pahin vihollinen

ole työnantaja tai naapuriyritys vaan suurin vaara piilee Keski-Euroopan ja Etelä-Euroopan vastaavia tuotteita valmistavissa yrityksissä.

Yhteistyöllä ja suomalaisen tuotannon korkean laadun säilyttämisellä pystymme kilpailemaan tasavertaisesti muun Euroopan kanssa yhdyntyvän Euroopan markkinoilla. Henkilöstön edustuksen saaminen yrityksen hallintoon on näkemykseni mukaan yksi näistä yhteen hiileen puhaltamiseen tähtäävistä toimenpiteistä maassamme, mutta on mielestäni kuitenkin muistettava, että kun saa valtaa, on siitä myös otettava vastuuta. Toivon, että valiokunta käsittelynsä aikana kiinnittää myös tähän huomiota.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Hallituksen lakiesitys on mielestäni varsin hyvä. Kuitenkin se sisältää joitakin pohdittavia ja parannettavia kohtia, joita puheenvuorossani käsitellen.

Ed. Laine jo kosketteli yrityksen kokorajaa. Sehän edellyttää, että työpaikassa on 150 henkeä. Hallituksen esityksessä lienee päädytty kompromissiin, niin kuin tämän tyyppisissä laeissa yleensäkin. Tuo raja voisi minustakin olla alempi, kuten se on monissa muissa maissa. Perustelen tätä näkemystäni mielestäni erittäin painavasti näin:

Keskimääräinen yritys- ja tulosyksikköko on koko ajan pienenemässä. Takavuosina muistan työelämän johtajien puhuneen, että optimikoko yrityksessä on noin sata henkeä. Eräissä äskettäin ilmestyneessä johtamistaidon oppikirjassa nykyiseksi optimikooksi mainittiin peräti vain 64 henkeä, eli hieman häijysti kärjistäen voisin todeta, että laki pakottaa hallintoedustusjärjestelyihin yksiköissä, jotka kokonsa puolesta alkavat edustaa eilispäivää. Tosiasia lienee se, että toiminnallisesti tehokas yksikköko keskimäärin pienenee hurjaa vauhtia, vaikka joitakin asioita tullaankin tuottamaan myös tulevaisuudessa erittäin suurissa yksiköissä.

Mutta toisaalta, jos hallintoedustusjärjestelmän perusajatus on oivallettu, erilaisia hallintoedustusjärjestelyjä pitäisi syntyä myös lakiesityksen asettaman rajan alapuolelle. Toisin sanoen työnantajien tulisi itsensä tajuta oma ja yrityksen etu tässä asiassa. On toisaalta kohtuutonta, että laki sinällään näissä asioissa nyt sitten voi ainoastaan olla pakottava instrumentti.

Lakiesityksessä rajataan osa asianomaisen toimielimen käsittelemistä asioista sellaisiksi, joiden käsittelyssä kyseiset edustajat, siis työntekijöiden ja toimihenkilöiden valitsemat edustajat, eivät voisi olla mukana. Rajausta on ymmärrettävä, mutta pitkällä aikavälillä johdon valintaa koskeva rajausta ei välttämättä ole mielestäni perusteltu. Myöskin Ruotsin kokemuksista saamani tiedot viittaavat siihen suuntaan, että hallintoelimityksessä istuvien keskeiseksi ongelmaksi nousee monissa kysymyksissä myös johdon valinta ja aina sitä varmemmin, mitä kriisialttiimmasta yrityksestä on kysymys.

Arvoisa puhemies! Kansainvälinen näkökulma kuuluu tähänkin asiaan. Kokonaan uusi ongelmanala ovat ne yritykset, jotka jo joko ovat kansainvälisessä omistuksessa tai sitten toimivat kansainvälisillä markkinoilla. Näissä yrityksen virallisena sisäisenä kielenä on useimmiten englanti. Tämä koskee myös hallintoelinten kokouksia ja niissä jaettavaa ja käsiteltävää materiaalia. Tällä hetkellä englannin kielen hallinta puuttuu suurelta osalta aikuisväestöstä. (Ed. Aittoniemi: Ruotsin kieltä osataan!) — Ruotsin kieltä on mielenkiintoista kuulla sitten, kun ed. Aittoniemi antaa ruotsin kielen taidostaan esimerkiksi puhujapöytästä. (Ed. Aittoniemi: Todistus tyydyttävästä hallinnasta!) — Monella miehellä on kaikenlaisia todistuksia. — Tällä hetkellä kuitenkin todella kielitaidon puute on merkittävä ongelma. Tältäkin osin niin aikuiskoulutuksen kuin — nytrityisesti alleviivaan — ammattiyhdistysliikkeen oman koulutuksen kehittäminen juuri tästä näkökulmasta on erittäin tärkeää.

Sitten menneisyyden opetuksista. Aikaan 1970-luvun loppupuolella toteutettiin ja säädettiin eduskunnassa yhteistoimintalaki. Se lähti hieman kangertaen liikkeelle. Tämän lain periaate oli ehdottoman hyvä: lisätä myös henkilöstön vaikutusvaltaa sitä itseään koskevissa asioissa. Voisin kysyä, miksi tämä ei ole oikein toteutunut vaan meillä on, niin kuin täällä hetki sitten käydyssä verryttelykeskustelussa todettiin, työelämässä suunnaton ongelma: työpaikan ilmapiiri, vaikutusmahdollisuudet, työelämän inhimilliset suhteet.

Aluksi yhteistoimintalakia epäiltiin ja vähäteltiin, mutta tämä perustui paljolti silkkään tietämättömyyteen. Myös selviä lainrikkomuksia löytyi aika paljon. Aivan hiljan

työelämän suhteiden neuvottelukunnan suorittama selvitys osoitti sen, että lakia ei vielä kukaan kovin hyvin tunneta. Miten tämä on mahdollista, kun laki on ollut voimassa vuodesta 1979 lähtien? Onko mahdollista, että tämän tyylinen toiminta ei ehkä oikein tuolloin istunutkaan suomalaisen työelämän käytäntöön ja sen vakiintuneisiin sääntelyjärjestelmiin? Onko mahdollista, että vuonna 2001 työelämän suhteiden neuvottelukunta taas toteaaakin hallintoedustuslaista jotakin samantapaista kuin yhteistoimintalain tiimoilta elävä elämä kertoo? Ei saa käydä niin, että työelämän keskeiset säännöstysläheteet muodostaisivat edelleen vain työsopimuslaki, laki työriitojen sovittelusta, työaikalaki ja vuosilomalaki. Itse toivon ja edellytän, että käsittelyssä olevasta laista tulee elävä vipusin ratkaisemaan ja auttamaan niiden ongelmien hoitamisessa, joita suomalaisessa työelämässä on.

Ed. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Gustafssonin puheenvuoronsa lopussa puuttui hyvin keskeiseen ongelmaan todetakaan, että meillä työpaikan ilmapiirissä on ongelmia, ja ed. Gustafsson kyseli, missä on syy. Nähdäkseni ainakin yksi syy on se keskitetty työmarkkinajärjestelmä, joka meillä Suomessa on. Sehän ei mahdollista sellaista aitoa vuorovaikutusta työpaikoilla, joka olisi silloin mahdollista, jos todella työpaikoilla olisi työntekijä- ja työntekijäjärjestöjen välillä mahdollisuus sopia asioista.

Tänä päivänä tilanne on se, että kun työpaikalla syntyy ongelma, sinne odotetaan Helsingistä jotakin toimitsijaa taikka neuvottelijaa, joka tulee ulkoapäin ongelmaa selvittämään, eli tavallaan työntekijäjärjestöt — ammattiyhdistysliike — tässä mielessä minusta saivat katsoa peiliin ja miettiä, mitä 1990-luvulla vaadittaisiin työmarkkinamekanismilta, jotta meillä työpaikan ilmapiiri saataisiin muuttumaan. Pitää saada aikaan aito vuorovaikutus, ja silloin se edellyttää sitä, että ay-liike antaa työntekijöilleen mahdollisuuden työpaikoilla sopia asioista. Pitää luottaa jäseniinsä eikä jatkaa täysin Helsinki-keskeistä systeemiä, joka tänä päivänä on totiasia.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Ed. Anttila näki työelämämme ja työpaikkomme ongelmien syynä nykyisen aika keski-

tetyn työmarkkinapoliittisen järjestelmän. En kuitenkaan olisi sitä mieltä, että tämä on ollenkaan mikään pääsyy niihin ongelmiin, joista me nyt käsitykseni mukaan puhumme. Sitä paitsi tiedän, että niin kaikki keskusjärjestöt kuin myöskin ammattiliitot pyrkivät tietoisesti kolmiportaiseen työmarkkinakäytäntöön, jossa toisaalta keskusjärjestöjen, liittojen, mutta myös työpaikkatasolla sovitaisiin entistä enemmän työ-, palkka- ja sosiaalikysymyksistä. Tämä on minusta oikea suunta, ja tähän varmasti edetään. Ehkä ed. Lindroos jatkaa tästä.

Ed. Lindroos: Arvoisa puhemies! Myös samaan asiaan kiinnittäisin lyhyesti huomiota, kun ed. Anttila vaati, että valtaa pitää saada työkohteeseen tehdä sopimuksia ja ratkaisuja. Sitä valtaa sieltä työkohteesta ei kukaan ole koskaan ottanut pois. Ainoa rajoittava tekijä on se, että työpaikalla ei voida tehdä voimassa olevia työehtosopimuksia heikentäviä paikallisia sopimuksia, parantavia hyry mykky.

Kun itse toimin lähes 12 vuotta 2000 ihmisen pääluottamusmiehenä päätoimisesti, sillä ajalla neljä kertaa joutuivat Helsingin herrat tulemaan Mäntän paperitehtaalle apuun. Minun mielestä se ei ole paljon. Ongelma ei ole se, mitä ed. Anttila sanoo, se ongelma on aivan muualla.

Kuitenkin tähän työpaikkojen hengen parantamiseen ja siihen vaatimukseen sen hengen parantamisesta voi tietysti kaikilta kohdin yhtyä. Eräs asia, jolla sitä henkeä voidaan parantaa on se, että myöskin järjestäytyneet työntekijät voisivat tavallaan ymmärtää sanan ”jousto” eri tavalla, mitä se on tähän asti ymmärretty. Tähän asti olemme ymmärtäneet, että ”jousto” on aina yleensä ollut työnantajan hyväksi tehtäviä joustoja. Myöskin tällä hetkellä, jos ammattiyhdistysliike jää tällaiseksi penninvartijaporukaksi, se tulee häviämään tämän homman. Nyt pitäisi myöskin rakentavaa joustoa saada työpaikoilla puolin ja toisin parannettua.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ihan sen verran vain ed. Lindroosille vastauksena, että ymmärrän varsin hyvin, että sosialidemokraatit eivät tätä ongelmaa myönnä siitä yksinkertaisesta syystä, että ammattiyhdistysliike on sosialidemokraattiselle puolueelle melkoinen valtaorganisaatio. Silloin katso-

taan, että se toimii parhaiten, kun se toimii Helsinki-keskeisesti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

8) Puhemiesneuvoston laatima luettelo lepäämään jätetyistä, vuoden 1990 valtiopäivillä vireille pantavista lakiehdotuksista

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on puhemiesneuvoston laatima luettelo. Luetteloon sisältyvät asiat esitellään kohdittain.

Esitellään luettelon 1) kohdassa mainittu asia:

Ehdotus laiksi lasten päivähoidosta annetun lain 3 §:n 1 ja 3 momentin kumoamisesta (HE n:o 215/1987 vp.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti mietinnön antamista var-ten sosiaalivaliokuntaan.

Esitellään luettelon 2) kohdassa mainittu asia:

Ehdotus laiksi Posti- ja telelaitoksesta (HE n:o 36/1988 vp.)

Eduskunta yhtyy puhemiesneuvoston ehdotukseen, että lakiehdotus katsottaisiin valtiopäiväjärjestyksen 74 §:n nojalla rauenneeksi.

Esitellään luettelon 3) kohdassa mainittu asia:

Ehdotus laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta (HE n:o 147/1988 vp.)

Eduskunta yhtyy puhemiesneuvoston ehdotukseen, että lakiehdotus katsottaisiin val-

tiopäiväjärjestyksen 74 §:n nojalla rauenneeksi.

9) Puhemiesneuvoston ehdotus erään vahvistamatta jätettynä palautetun, vuoden 1990 valtiopäivillä vireille pantavan lain johdosta

Laki vesilain muuttamisesta (HE n:o 55/1989 vp.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti mietinnön antamista varten laki- ja talousvaliokuntaan.

10) Ed. Tennilän ym. lakialoite n:o 112/1989 vp. laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Laine: Rouva puhemies! Ehdotan, että tämä asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti voitu lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laine ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Laineen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

11) Ed. Tennilän ym. lakialoite n:o 113/1989 vp. laiksi jäsenäänestyksen suorittamisesta ammattiliitoissa

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Laine: Rouva puhemies! Ehdotan, että tämäkin asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti voitu lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laine ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Laineen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

s o s i a a l i v a l i o k u n t a a n

12) Ed. Lapiolahden ym. lakialoite n:o 114/1989 vp. laiksi vammaistukilain 2 §:n muuttamisesta

13) Asetus 8 päivältä joulukuuta 1989 työministeriön eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 35/1989 vp.)

laki- ja talousvaliokuntaan

14) Asetus 15 päivältä joulukuuta 1989 väestörekisterikeskuksen eräiden virkojen lakkauttamisesta ja perustamisesta (A n:o 36/1989 vp.)

valtiovarainvaliokuntaan

15) Asetus 29 päivältä joulukuuta 1989 valtiovarainministeriön hallinnonalan eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 37/1989 vp.)

sosiaalivaliokuntaan

16) Asetus 12 päivältä tammikuuta 1990 sosiaalihallituksen eräiden virkojen lakkauttamisesta ja perustamisesta (A n:o 39/1989 vp.)

valtiovarainvaliokuntaan

17) Asetus 19 päivältä tammikuuta 1990 valtioneuvoston kanslian eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 40/1989 vp.)

ulkoasiainvaliokuntaan

18) Asetus 29 päivältä joulukuuta 1989 maan ulkomaankaupassa sovellettavista

määrällisistä rajoituksista (A n:o 38/1989 vp.)

maa- ja metsätalousvaliokuntaan

19) Valtioneuvoston päätös 21 päivältä joulukuuta 1989 kananmunien haudontojen rajoittamisesta (VNP n:o 6/1989 vp.)

20) Valtioneuvoston päätös 28 päivältä joulukuuta 1989 viljan ja viljatuotteiden maahantuonnista sekä maastaviennistä (VNP n:o 7/1989 vp.)

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon

21) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1 (HE n:o 256/1989 vp.)

22) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2 (HE n:o 257/1989 vp.)

23) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 1 (HE n:o 259/1989 vp.)

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 15.25.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

